

4. 38 21.
Linnas ja maal.

Ruutmäng kolmes järgus.

Saksa keelest ümber teinud

A. A. Hermann.

Mängitud kõige esite Peterburgis
„Palme“ seltsi saalis 16. februaril 1873, ja pärast Tartus
„Wanemuine“ seltsis 9. ja 16. Septembril 1873.

Tartus 1875.

Trükitud H. Laakmanni kulu ja kirjadega

Geisõna.

Järgmise näitemängu olen Jfflandi saksa keeli tüki järele, nimega „die Hagestolzen“, eesti keelde ümber teinud, mitte ümber pannud. Saksa keeles on sel tükil 5 järku ja 12 mängijat, kellest minu ümbertegemises 3 järku ja 6 mängijat sai, sest et ta oma endisel näul liig raske mängida on. See sündis ka osalt selle pärast, et mul Peterburgis, kus see tükk kõige esite eesti keeli mängitud sai, mitte nii palju inimesi saadaval ei olnud. Kes ise esimest korda näitemängu on alustanud, teab küll, kui palju waewa niisugune asi nõuab, enne kui ta korda läheb. Nii oli see ka Peterburgis, kus päälegi inimesed, kes eesti keeli mängida wõiwad, wäga raskest leida on. Seda enam tänu wäärt on need, kes oma abi selle juure andsiwad, ja ma ei täi selle pärast nende auusaid nimesid siin mitte nimetamata jätta. Liisa osa mängis neitsit Cordts, kes nüüd juba mullas hingab, kus talle rahulist und soowime, Mari osa neitsit

Jakobson ja mamsel Triine osa neitsit Waarmann. Meesterahwast mängis teenri Peetri osa kooliherra Cordts, ülemal nimetatud neitsi wend, Brits Pärna osa kooliherra Säbelmann ja Reinholdi osa nende ribad kirjutaja. Talitamises ja ettevalmises olivad mulle lahkest abiks kooliherrad Nachmann ja Seeland Peterburgis, mis eest neile tänu wõlgu olen. Tükk sai „Palme“ seltsi saalis, mis selle seltsi eestseisus lahkest meile pruukida andis, ära mängitud ja nähti päältkuljad, kellest, ehk küll suures linnas laiali pillatud elawad, kaunis rohkest oli kokku tulnud, mänguga rahul olewat.

Tüki päris tegija Jssland on saksa kirjameeste seas kuulus mees, ometi antakse talle ka mõni süüd ja veldakse, et ta liig „magus-hapuste“ kirjutab, see on palju sõnu teeb, aga wähe tegu näitab. Aga kõik saksa kirjamehed tunnistawad, et see tükk, mis siin eesti keelde ümber tehtud on, kõige parem tema töödest kirja-põllul olla. Tüki põhjusemõtted on ümbertegemises jekssamaks jäänud, ta nägu on aga hoopis teiseks saanud. Ka on minu püüdmine olnud, teda meie rahwa elu kohta passida, nii palju kui wõimalik oli ja saadan ta seda wiisi rahwa kätte.

Wäljaandja.

Osalisted.

Reinhold, mõisa omanik, linnas elamas.

Mamsel Triine, tema õde.

Peeter, Reinholdi teener.

Brits Pärn, rentnik Reinholdi wallas.

Mari, tema naene.

Liisa, Mari õde.

Esimene järk mängib linnas, teine ja kolmas järk maal.

Esimene järe.

Üks uhke tuba Reinholdi majas, ilusaste majariistadega mälja ehitud. Toal on üks kessuks ja kaks kulgust.

Esimene etteaste.

R e i n h o l d (istub pehme sohwa pääl mälja sirutatud, ükst.)

R e i n h o l d (pahaselt).

Säh, siin ma nüüd istun ja mõtlen järele, mis pean tegema, ehk kuba enesele paremat elu saatma, aga siiski jään ilma nõuuta, nagu pääta kana ja midagi ei tule meelde. See alatine pallidel ja wõeraspidudel käimine on mo nii äratüütan'd, et ma enam oma elust kõige vähemat rõõmu ei tunne. Tõe poolest, ma olin palju õnnelikum, kui alles waene eesti talupoisike olin ja metsas karjas käisin. Hoolsa õppimise ja Sumala õnnistuse läbi olen ma suureks rikkaks meheks saanud ja mul ei ole kellegist puudu. Aga, mis see kõik aitab, kui ma kuskiltgi häid sõpru ei leia. Palju maid olen ma läbi reisinud ja elan nüüd siin linnas, aga rõõmu ega lõbudust ei leia ma kuskilt. Minu ainus rõõm ja lahutus, mis mo paha meelt mõni kord kaugemale peletab, on mo pika warrega piip ja mo wana kiisu, kes oma

nurumisega tihti mo tuska wähendab. (Tobitab pilpu ja puhub pahal meelel suuri suitsupilwi wälja ja hüüab siis kassil:) Tiis, tiis, tiis! — Kus ta ometi on jäänud, mo wana sõber ja mo ainus meelejahutus, sest kõik teised, kes mo ligi tulewad ehk minu sõbraks endid nimetawad, teewad jeda üksi morikkuse pärast. (Tõuseb püsti ja hakkab ebasl tagasi läima ja kutsub jälle: tiis, tiis! tiis, tiis! aga kass ei tule.) Kus ta ometi peaks olema, see minu kiisu, — ega talle ometi midagi wiga ole sündinud. (Käib mõttes ümber.) Jah, ma seisn üsna ilma toeta, ilma armastuseta, ilma nõuuandjata ilmas ja kõik, kes mo ümber on, pole muud kui waltsnäud ja oma kasu-püüdjad. Wanaduse aeg astub ka jõudsa sammuga ligemale ja mul ei ole tõeste kedagi, kes mo eest armastuse pärast hoolt kannaks. Oh raha, raha, sa inimeste südamete pahaks muutja! — Minu süda ihaldab armastust, tal on suur janu selle järele, aga tal ei ole kedagi, keda ta võiks armastada ja kelle pärast ta võiks ja tohiks olla. Oh, oh! mis peab niisugusest elust wiimaks wälja tulema!? — (Ta hõitab:) Peeter! Peeter ae!

Teine etteaste.

Reinhold. Peeter.

Peeter (häämeelelikult ja sõbralikult).

Mo armas herra, mis te käsite?

Reinhold (ikka veel pahaselt).

Ma ei ole kõigil ööl nahka filma pääle saanud.

P e e t e r.

Oi, see on jo väga kahju!

R e i n h o l d.

Mis inetu kisa siin wasta hommitut kuulda oli?

P e e t e r.

Kas täna?

R e i n h o l d.

Jah, umbes kella kuue aeg. — See kostis nagu kassi karjumine.

P e e t e r.

Ah jah! — — ja, ja, — see oli meie kisu.

R e i n h o l d (ruttu).

Mis kisu wiga on?

P e e t e r.

Teda ei ole enam.

R e i n h o l d.

Kuda? Kas kisu surnud?!

P e e t e r.

Jah! — Ta warastas alati teie hää piima ära ja teie olite pahane selle üle, sellepärast olen armastusest teie wasta eila natuke — kihwti — —

R e i n h o l d (surjalt).

Sina paha inime! Minu kisu ära kihwtida.

P e e t e r (arglistult).

Uga teil oli jo alati paha meel selle üle,
kui — kui — —

R e i n h o l d.

Ma sallisin seda elajat hää meelega.

P e e t e r.

Ja et ta iga hommiku teie piima warastas, siis —

R e i n h o l d.

Küllalt sest! Jäta järele!

P e e t e r.

Kas käsitate oma lohwi tuua?

R e i n h o l d.

Ei ole waja.

P e e t e r.

Uga? —

R e i n h o l d.

Too mulle üks klaas wet.

P e e t e r.

Kohe, filmapiik, kulla herra! (Ta läheb.)

R e i n h o l d (üsil, wäga pahaselt).

Luud kondid lööksin tal puruks, et ta minu
kiisu ära surmas. Oli küll paljas käs aga ta
nurus nii lahkelt mo ümber, kui wähest kodu
tulin ja tegi mulle sagedaste enam rõõmu, kui

mo õe paljad sõnad ja — enam kui terve Peeter.
Nüüd olen sestki rõõmust ilma. — Aga, — ma
olen vihane, pean ennast taltfima.

P e e t e r (klaasi meega).

Sähke, siin on wesi, mo kulla herra!

R e i n h o l d (wõtab wet).

See wesi on jo segane.

P e e t e r.

Kulla pai — —

R e i n h o l d (maltseb).

Ja üle õõ seisnub.

P e e t e r.

Ei ole jo, kulla herra! —

R e i n h o l d.

Wiska ta ära! — — Kuule, kas oled täna
juba wäljas käinud?

P e e t e r.

Jah, kulla herra!

R e i n h o l d.

Mis uudist kuulda?

P e e t e r.

Rentnik Bärn teie wallast oli siin ja kaebas —

Reinhold (ruttu).

Mina ei küsin'd jo mitte, kes siin oli, waib
ma küsisin — —

Peeter.

Mis — kulla herra?

Reinhold.

Kus sa käisid?

Peeter.

Kirikus käisin, kulla herra.

Reinhold.

Siis läksid jo — Sternberg'i majast mööda?

Peeter.

Ugibalt mööda, kulla herra.

Reinhold.

Noh, kas siis midagi kuulnud wõi näinud
oled temast?

Peeter (juhmit).

Kellest, pai herra?

Reinhold.

Tainapää! Kas sa ei tea, kellest!

Peeter.

Ah joo! Mamselist tahate teadust saada?
Oleksite seda mulle weerand sõnagagi nimetanud,
et iemast kuulda tahate, ma oleksin, kes teab,

kui palju jutustanud, ehk oleksite siis jälle ometi lahkemaks saanud.

Reinhold.

Mine oma teed!

Peeter.

Mamsel Sternberg, see on terve, nagu kala wees, priis ja wiis nagu —

Reinhold.

Kasi wälja, ütlen sulle — kasi!

Peeter.

Ja, mo kulla herra, ma tahan minna, aga — aga —

Reinhold.

Noh, mis weel?

Peeter.

Ah! (Pool nuttes.) See wana hää mõistusõna on küll õige, mis ütleb: Kassid ja naesed on ti-gedast. Emb kumb neist on nüüd süüdlane, et ma pean wälja kasima, kas kiisu ehk mamsel Sternberg. (Läheb ära).

Reinhold.

Oh, oh! miks ei ole ma seda juba kümne aasta eest teinud! Kes ütleb mulle, kui seda nüüd teen, et rohkem sidemid katki kisun, kui kofku sõlmin?

Kolmas etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Mamsel.

Mis see tähendab, armas wend; ja oleb Peetri üle wihane olnud?

Reinhold.

Sest et ta minu küsu ära surmas.

Mamsel.

Sel elajal oli tige meel ja warastas palju.

Reinhold.

Küllalt! ta on otsas.

Mamsel.

Aga, mis Peeter siis süübi tegi?

Reinhold.

Ma ei taha midagi enam sest kuulda.

Mamsel.

Aga Peeter ei ole ometi —

Reinhold.

Jäta järele üks kord!

Mamsel.

Ei mitte, ütlen ma, sina pead kuulma. Iga päewaga lähed ja pahuramaks.

Reinhold.

Iga päewaga saan ma ka õnnetumaks.

Mamsel.

Kas haiguselst wõeh? Küsi tohtrilt ja wõta uusi rohtusid.

Reinhold.

Tühi kõik! Aasta aasta järele topite mulle pulwrid ja tilku. Igal nädalil leiab arst uue haiguse minu küljes, ühte puhku maksan talle kallist hinda ja paremaks ma ometi ei saa. Minu otsus on — apteegist ei lasse ma enam midagi tuua ja arst saab siis üksi mulle meele järel olema, kui ta minu südame haigust tahab arstida.

Mamsel.

Südame haigust?

Reinhold.

Mo süda on armastusest tühi!

Mamsel.

Aga kas mina sind ei armasta!

Reinhold.

Jah, aga selle eest olen ma sulle ka tänulik olnud, kui ma mitu kord kosimise sinu nõuu järele katki jätsin. Pääle selle — armastus sinu wasta ei täida mo südant mitte täieste.

Mamsel.

Kuda nii?

Reinhold.

Sul on wähe waja, õnnelik olla. Üks kapitaals walget pesu — maofas kohwi — kirju kaelapaelaga kutsikas — assekureeritud kapitalpaber ja üks ilus uhke tool kirikus; kui ma seda sulle kõik saan muretsenud, siis arwan, et oma wenna-kohusse sinu wastu olen täitnud.

M a m s e l.

Kellele sa siis veel enam wõitsid teha?

R e i n h o l d.

Oma armsale naisele ja lastele, kui mul neid oleks.

M a m s e l.

Kas see on minu süüd, et sa alles poisimees oled?

R e i n h o l d.

Noh, minu süüd veel vähem. — Oh! õde, ma soowiksin, et sul oleks, mis mina enesele soowin — üks perekond.

M a m s e l.

Oh, ei mitte! armas wend! Eks sina siis ole minu päralt? Üle selle lillikesed wäljal ja waesed — see on kõik minu perekond. (Nad istuvad maha.)

R e i n h o l d.

Siiski oleks parem, kui sa ühe tubli mehe kõrwal oma laste eest hoolt kannaksid. — Sa tead jo, et ma sest ammugi aru ei saanud, miks sa mehele ei läinud, kui sa küll nii hää partii oleksid wõinud teha.

M a m s e l.

Aga mitte ühe kindla!

R e i n h o l d.

Sest et sa nii rikast ei leidnud, kui tahtsid?

Sa oled jo isegi rikas ja teiste rikkust ei ole sulle wajagi.

M a m s e l.

Taga parem!

R e i n h o l d.

Ma loodan, et sa waesuse eest hoolt kannad. Üks süda ilma armastuseta on hirmus. — Jah, õde, ma pean sind väga õnnetuks. Sa enamaste sinu pärast ei ole ma mitte naest wõtnud, sest et ma sind oma majast ei tahtnud lautada. Aga

M a m s e l.

Aga?

R e i n h o l d.

Ma saan wanemaks!

M a m s e l (ohkab).

Jah, nii ta on!

R e i n h o l d.

Sa olen tõmbem, kui ma oma aastate järele peaksin olema. Mo waim saab nüriks ja mo süda nõuab järele jätmata üht seisust, mis tal weel ei ole.

M a m s e l.

Ah, kuida teeksid sa ühe naese õnnetuks!

R e i n h o l d.

Kuida nii?

M a m s e l.

Wõttele oma tujude pääle!

Reinhold.

Üks tubli mees peletab nad ära.

Mamsel.

Pääle selle — kui ja — nii — üks 15 aastat noorem oleksid?

Reinhold.

Miks on need aastad kadun'd? (Note).
Mikspärast?

Mamsel.

Armastusest ei võta find ükski enam!

Reinhold (ohkabes).

Muidugi!

Mamsel.

Üksi raha pärast; kui su aga seda küll on meie nüüdse aja naestele!

Reinhold.

Nii tihti on see mind tagasi hirmutanud. Aga kas siis pean oma elu õnne selle kartusele ohwerdama?

Mamsel.

Üks noor mees, ja, see võib peremees olla. Aga sinu aastates oled iga walju ehk tõeliku pilgu pärast ühe noore naese wastu piinaja. Siis tulewad noored trööstijad —

Reinhold.

Oh — eks ta ole küll liig tõsi!

M a m s e l.

Need — noh need trööstimad —

R e i n h o l d.

Mitte rohkem sest — ma palun sind!

M a m s e l.

Ja sa ei tunne ennast mitte. Sa ei tea, kui imelik sa oled. Waata, Peeter nutab silmad pääst, et sa nii kuri tema vastu olid. Ta on walmis, iga alati elu sinu eest jätma. Ja sa oled nii kõwa südamega!

R e i n h o l d.

Kõwa südamega?

M a m s e l.

Muidugi. Keegi ei ole so vastu nii truu kui tubli Peeter ja mina. Mitte sammu ei laske me sind eneste silmast. Iga palukest waltwame meie, mis sa suhu wõtab. So hinge õhu loeme ära, kui arwame, et haiglane oled. Silma ja tuule järele waatame, kui kodust ära lähed.

R e i n h o l d.

Ah ja! ah ja, ja! nii 'p ta on!

M a m s e l.

Ja mis on see tänu selle eest? Üks tubli truu mees saab pahade sõnadega alwastatud ja uksest wälja actud ja oma õde peab ka tundma, et — —

Reinhold.

Säh mo käsi selle pääle, ma tunnen kõik so
hooletandmise ja mure minu eest ära, kui sa ka
wahest liiale lähed.

Mamsel.

Liiale lähen? Liiale — —

Reinhold.

Käsi siia! So! ole wagane! Ma teen jo kõik,
et rahu saab.

Mamsel.

Sa pead aga ka Peetrile hää sõna ütleva.

Reinhold.

Pärast, pärast. Juhuforral.

Mamsel.

Ei, armas wend! Üks õige ristiinimene peab
oma paha töö kohe jälle hääks tegema.

Reinhold.

Uga mõtle ometi, et ma oma kiisut armastasin — —

Mamsel.

Oh, mis! Inime ei pea mitte elaja küljes
kõlkuma. Peeter on inime. Ta nutab. Ta
ei jää mitte rahule, kui sa ühte mõistmata elaja
looma enamaks arwad kui teda. Noh, kas
kutsun teda ja sa ütled talle ühe lahke sõna?

Reinhold.

Aga mõtle —

Mamsel.

Mina ei jää mitte enne rahule, ega lähe sinu juurest ära, kui sa seda oled teinud.

Reinhold.

Noh, olgu siis, majarahu pärast kutsu teda!

Mamsel (hüüab).

Peeter! Peeter, kuule!

Neljas etteaste.

Endised. Peeter.

Peeter (nutuselt).

Mamsel!

Mamsel.

Sääl on Peeter. Näägi, armas wend!

Reinhold.

Mul on kahju, Peeter, et iso wastu wali olin, aga — ka mo küsust on mul kahju. Aga jääme sest wait!

Peeter.

Jumal tänatud, et nüüd jälle lahke olete! Ma oleksin kät oma külge pannud, kui see nii oleks jäänud.

M a m s e l.

Kas kuuled, armas wend? Ta oleks kät oma külge pannud.

P e e t e r (rõõmsaste).

Kas käsitate nüüd jälle edasi rääkida mamsel Sternbergist?

M a m s e l.

Mamsel Sternbergist? Kas temast oleb rääkinud?

R e i n h o l d (Peetrisle).

Mine oma teed!

P e e t e r.

Waatke, mamsel, herra kuuleb hää meelega mamsel Sternbergist, aga keelab siiski mind kõnelemast.

M a m s e l.

Räägi siis ometi, Peeter, mis sa tаст tead.

P e e t e r.

Täna lõunal on Sternbergi juures suur söömaaeg; 28 inimest on kutsutud.

M a m s e l.

28 inimest! Oi, oi!

R e i n h o l d.

See üle liig kulu on ära kandmata, mis jääl majas üles lähed nende alatiste söömaaegadega ja pidudega!

M a m s e l.

Sternbergid on jõuukad!

R e i n h o l d.

See kulu teeb nad wiimaks pankrotiks.

M a m s e l.

Ei seda wist küll mitte; aga — meest ei saa ta süügi.

R e i n h o l d.

'Poletks seda liiga kulu — — muidu on ta kaunis kena tüdruk.

M a m s e l.

Jah. Aga kes mees ei chmata selle mõtte eest ära, kolme aasta pärast wälja panditud saada!

R e i n h o l d.

Ja jah, see suur kulu keelab kõik.

M a m s e l.

Mis kõik?

R e i n h o l d.

Kõik külgehaakamist.

M a m s e l.

Kelle poolt?

R e i n h o l d (kolutates).

Noh — eks — meeste poolt, kes teda tahaksiwad.

M a m s e

Et ta ole. (Siin wahel koputab keegi ja Peter läheb wälja waatama.)

Wiies etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Reinhold.

Kes säält peaks tulema diete?

Mamsel.

Wist herra Sternberg sind lõunasöömaajale kutsuma.

Reinhold.

Ta on mind juba kutsunud, aga ma ei läinud, sest et ma natuke haiglane olen. Ma lubasin pärast sööma natuke sinna minna.

Kuues etteaste.

Endised. Peeter.

Reinhold.

Noh, kes sääl on?

Peeter.

Rentnik Brits Bärn.

Reinhold.

Tulgu ta sisse.

Peeter.

Ta ei jõua jälle kõike renti ära maksta.

Reinhold.

Ma pean korra ise linnast oma mõisat waatama minema, siis näen, kuida lugu on ja wõin ennast ühes ka natuke jahutada.

Mamsel.

Sääl Pärna juures on üks paha majapidamine.

Beeter.

Raene ei ole kellegi perenaene, sest ep see tuleb.

Mamsel.

Riiete plika, muud midagi. Kolm last kaetud nagu junkrud. Pääle selle alatijed wõeraspeud ja söömaõhtud.

Beeter.

Pool küla tuleb alati sinna toffu ja siis joowad ja lafuvad ühes kous.

Mamsel.

Sa sel wiisil tahab ta weel rendi alandamist! Kena küll!

Reinhold.

Minu häädus saab sagedaste kurjaste pruugitud.

Mamsel.

Kas saad sest üks kord aru?

Reinhold.

Sah saan!

M a m s e l.

Jumal tänatud!

R e i n h o l d.

Aga ta saab iga pidi kurjaste pruugitud, et ma ei tea, mis ma pean tegema, seda wähendada. Aga las' Pärn astub sisse.

P e e t e r.

Peate oma südame hästi kowaks lööma, sest see mees oskab teha, nagu oleks ta kõige ilma süütam laps. (Kõrmale.) Asi oleks korras olema, kui Pärn kohast wälja aetaks, sest kui mo herra tõeste naise wõtab, nagu kuulda on, siis oleks sääl minu jauks kaunis kena elukoht olema. (Käheb ära.)

M a m s e l.

Ma arwan, et sa Jumala õnnistust, mis sääl wäljas kaswab, enam kauemine ei raiska, waid niisugused kohast wälja ajad.

Seitsmes etteaste.

E n d i s e d. Rentnik P ä r n.

P ä r n.

Tere, aulik herra ja preili!

R e i n h o l d.

Tere, tere! Mis kuulda?

P ä r n.

Pool aastat on möödas, tulin jälle oma renti maksma. Siin — siin on — 60 rubla. Diguse järele peaks 120 olema.

M a m s e l.

Kus teist 60 rubla on?

P ä r n.

Oh andke armu! Ma ei jõudnud neid enam kofku korjata, sest et naene ja lapsed ja sulased ihukatet ja süüa tahawad.

R e i n h o l d.

Kõik hää, aga siisgi — mo sõber —

M a m s e l (terawalt).

Mitte wõeraspidusid pidada ja juua ja uhkeid riidid kanda — —

P ä r n (naeratates).

Kas meie peame seda kõik teinud olema?

M a m s e l.

Säh mulle! Ta naerab weel selle üle!

P ä r n.

Gulge meelega. Sest teie ei usu seda küll mitte enne, kui järele kuulate. Tehke seda. Siis naerate ka nii kui mina, kui näete, kui waeseste me elame.

M a m s e l.

Siin puudub 60 rubla.

P ä r n (ohkab).

Jah!

M a m s e l.

Ja kust need peavad wälja tulema?

P ä r n.

Meie käte tööst Jumala õnnistuse läbi.

M a m s e l.

Millaks?

P ä r n.

30 rubla Jõuluks ja 30 Lihawõtteks, kui mina, mo tubli naene ja mo kolm last terwise juure jame.

M a m s e l.

Terweks jääte! terweks jääte! Kui te palju joote ja liiaks sööte —

P ä r n.

Oi Jumaluke, millal meie siis jeda kõik tegime? Oh kui teie kõwa olete, preili! Oleksite teie minu naene ja minu Mari oleks teie asemel, ei tema mind küll nii oleks seisma jätnud, nagu teie nüüd minuga teete.

R e i n h o l d (ilgutatud).

Sul on aega maksmisega Lihawõtteni.

P ä r n (häälsmeel.)

Andku Jumal teile terwist! Tänan wäga! Waatke, ma olen teid liigutanud ja teie saite heldeks, sest et ma oma naesest jutustasin. See

on üsna ime. Iga kord enamaste, kui ma hädas olen ja temast räägin, tuleb see mo südamest ja siis aitab ka Jumal iga kord. Ta ei ole küll kopikutgi ligi toonud, kui ma teda wõtsin, aga ta on usin ja hää. Kuhu ta läheb, teewad inimesed rõõmsad näud, waatawad ta otša aukartusega ja aitawad warsti, kui waja on. Kas see ei ole enam kui kõik kaasaraha? Selle pärast olen ma ka julgenud naest wõtta ja — küll näete, aus preili — et mo käsi weel hästi saab käima.

M a m s e l.

Mis loriid tühja! Oleksid sa poismees, siis jõuaksid nüüd oma rendi ära maksta, aga nüüd pead naesed lapsed üles pidama —

R e i n h o l d (tõelikult).

Sde!

M a m s e l.

Sa ei mõtle, mis üles läheb ja kui sage-
daste sa — —

R e i n h o l d.

Wait ometi! wait!

M a m s e l.

Oleksid sa poismehes jään'd — —

P ä r n.

Süis ehk oleksin, kes teab, mängima, jooma ehk muud paha tegema hakanud ja ma ei tooks teile nüüd neid 60gi rubla.

M a m s e l.

Siis aetaks sind kohast wälja, nagu see muidugi saab sündima, kui sa Jõuluks ja Lihawõtteks ei maksa.

P ä r n.

Ma maksan. Ja waatke — ma luban teile, et ma kõik, mis te mulle nii olete ütelnud, oma naesele ei taha rääkida. Miks peaksin talle ütleva, mis mitte hääl meelel ei ole sündinud. Tema loodab kindlaste Jumala abi päale häis inimestes, kui teab, et kõik oleme teinud, mis võime. Ubi ei jää tulemata.

M a m s e l.

Ta on liig julge!

P ä r n.

Ei, aulik preili! Aga täis julgust oma majasa seisuse üle. Mõelge, iga hommi ku on mul kolm terwet last nagu õuna üles äratada. Nad naeravad nii rõõmsaste ja paluvad mo käest leiba, ja kui nad on saanud, siis teevad kääpatsti. Ma annan nad Jumala hooletaks ja lähen siis rõõmuga oma päewatöö juure. Ja kui õhtu jälle tagasi tulen, siis mängivad nad nii armsaste mo põlvedel ja mo naene Mari tuleb lahkest sinna juure, tõeste, kaunistat asja ei wõi enam ollagi. Selle järele maitseb mulle nii hästi söök kui uni. Kui ka mõni kord järg tahab käest otja saada — siisgi araks ma ei jää! Uskuge mind — kui

teie ümber niisugused kaunid loomad jookseksivad ja teie kõrvas oleks üks tubli mees ja teil jälle üks kallis naesefe — ma tean, teie oleksite jo ennem mulle troostisõna ligi annud. Jääge Jumalaga! Olge terve, tänan väga kõige hää eest! (Läheb kumardades ulgest wälja. Wallus.)

Rahel'sas etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Reinhold.

Kas näed, õde, see waene taluperemees on palju õnnelikum kui mina kõige oma rikkusega. Tema on üks inime, kes oma elu õigel wiisil tarwitab, aga mis olen mina? Üks ilmasjata loom siin ilmas! (Läusewad üles.)

Mamsel.

Jumal hoidku, kuida nii?

Reinhold.

Ma sõön, joon, magan ja ei too teistele ega enesele midagi kasu. Kui mo elu sel wiisil lõpeb, pole ma muud ühti olnud, kui kuiwand õun, mis üle aia wälja wisatakse.

Mamsel.

Kuba oled jälle pahane.

Reinhold.

Ja see paha meel kasvab iga päewaga suuremaks. Aga nii kaua kui elu weel on, on ka

lootust. Ehk küll sinu keelmise läbi mul mitu aastat kaduma on läinud, aga enam ma ennast tagasi pidada ei lase. Ehk saab ka minust weel üks kord seda, mis mo süda igatsseb ja selle pärast lähen filmapilt — Sternbergi juure kotsja. (Ta tahab minna, aga Triine holab teda tagasi.)

M a m s e l.

Aga kulla wend, mis aru sul pääs on?!
Mamsel Sternberg — —

R e i n h o l d.

Lase mind! (Ta läheb.)

Üheses etteaste.

M a m s e l T r i i n e (üksi).

M a m s e l (Reinholdile järele hüüdes).

Mine, mine aga pääle! Külap ja näed, mis suguse kadaka omale kullasse saad. — Jah, mis teha! Ei enam aita ükski rohi ega tohter! Wägist tahab naese wõtta. Siis pean mina majast wälja minema! — Aga enne katsun enesele wõtta, mis wõtta wõib ja pihku puudub. Tühi wõtku wend ja kõik! Nüüdsel ajal on iga üks iseenele ligimene. Saab näha, kas mamsel Sternberg teda wõtab. Wana ta küll liiaaks weel ei ole, paljast 42 aastat. Oleksin teda weel 8 aastat jõudnud pidada, wõit oleks minu olnud. Aga — las' ta minna! (Hüüab.) Peeter!

Kümmes etteaste.

Endine. Peeter.

Peeter.

Mis soowite, kulla mamsel?

Mamsel (tõub).

Pane tähele, see kuldne toos, selle pääle ma 6 rubla wälja laenasin, peab ära müüdnud saama, sest et aeg jo ümber on, millal see raha pidi tagasi maksetud. Selle eest wõib küll enam kui 20 rubla saada. Pääle selle peab rätsepa naese 50 küünart peent linast riiet, mis pääle ma 3 rubla laenasin, ka ära müüdnud saama, sest et termin otsas on. Selle riide eest wõib küll enam kui 15 rubla saada. Wiimaks olen ma Weisfi maja pääle 600 rubla laenanud. Katsu ja Weisfi nii kaugele wita, et ta weel mõni sada rubla mo käest laenab, siis saan mina maja, mis pääle 4000 rubla wäärt on, pool muidu. Muretse selle eest, küll sa näed, et ma tänulik saan olema.

Peeter.

Küll ja warsti. Teie tunnete mind ja — wõlglasted ka. Ma olen nii suures auus, et kus ma teie asju diendamast käin, sääl jooksewad lapsed koha abju taha.

Mamsel.

Need waesed on enamaste julged loomad ja mõtlewad sellega, kes teab mis tegewat, kui ütle-

wad: ma olen leff, waene ehk üks ehk teine. Nagu tunaeila üks naene, kellele ma tema lehma pääle 5 rubla olin laenanud, pea terve päewa minu kallal kiinus, et ma tema wiimast toitjat ei peaks ära müüma. Aga kas ma wõisin sest hoolida? Ta ei jõudnud oma laenu tagasi maksta ja ega mina siis omast wõin'd ilma jääda!

P e e t e r.

Aga mis siis wiimaks selle hulga rahaga tahate teha?

M a m s e l.

Oh, armas Peeter! Mo ainus troost, mo rõõm murelikkudes bödes ja iga päew — ühe kirikufese ehk palwemaja ehitada!

P e e t e r.

Maat', see on õige ja tunnistab teie südame wagadust ja jumalakartlikku meelt. See on õige, see on õige! — — Aga kuda teie wennaga lugu on?

M a m s e l.

Ma arwan, see kord wõidak ta meid ära ja kosib. Seie ajani läks mul ikka korda, teda sest tagasi hoida, kui ma kulust ja moodinaestest talle ette jutustasin ja wahel jälle meele tuletasin, et ta jo üle neljakümne on. Suba arwasin, et teda seda wiisi kuni wiimse tunnini jõuan hoida, aga näitab, et see mul korda ei taha minna.

P e e t e r.

Keda ta siis diete tahab kofida, kui ma ka teada tohin?

M a m s e l.

Sternbergi mamslit.

P e e t e r.

So, so — — nüüd tean, miks pärast ta nii tihti Sternbergi mamsli terwise järele küsis. Aga, ütlen teile, küll see mamsel talle oma pidude ja tujudega wee ahju ajab.

M a m s e l.

Seda arwan minagi ka, aga mis sinna wõib parata! Katsume meie aga oma jauts weel kofku kaapida, mis kätte saame. — Tee oma asjad hästi. Peeter! (Vähe ära.)

Üksteistkümmes etteaste.

P e e t e r (üksl).

Kaibe tütt jee, et meie herral nii suur kofimise rutt taga on. Tõe poolest, mul oli kuldne elu tema juures. Mängisin t'aga nagu poisike palliga ja mõnigi hää rubla läks alt kae ilma tema teadmata minu tasku. Aga näen, jee aeg lõpeb käest otša, sest kui niisugune mamsel Sternberg majasse tuleb, ega siis enam minu sugusel põlwe ole. Aga 'pole wiga, küll ma enese cest muretsen. Kauaks rentniis Pärn oma kofhta enam küll ei jõua pidada; külap oma herra nii kaugele

wiia, et ta tema wälja ajab ja mulle kui wanale teenrile koha annab. Seniks aga katsun nii hästi wenda kui õde oma kasuks wälja pigistada. Uhtinaa! 'pole wiga! (Läheb hüpates ära).

Raksteistkümmnes etteaste.

R e i n h o l d (tuleb kahkluse tujult uuesti sisse).

Oh ma waene! Kas ma weel küllalt õnnetu ei olnud, et see hoop mulle weel puudus! Tema ei wõta mind oma meheks wastu enam, ma olla wana ja üks ja teine. Tõeste, ma ei tahaks enam eladagi! Lõhki tahatsin ma minna wiha ja meelehaiguse pärast! Lühki wõtku kõik mamslid, wõi preilid, wõi neiud, wõi kuda nende kõikide nimed on! Kõik ilm on pahadust täis ja hädadust ei ole kusgilt leida! — — Muidugi kah! Selle juures, kas ma temaga ilmasgi oleksin õnnelik olnud. Ja Jumal hoidku mulle seda osaks saamast, mis nii mitmele minu sõbradest osaks on saanud, kes küll naesemehed, aga mitte — õnnelikud ei ole. Ilmasgi ei näe ma nende majas lahket nägu, kui sinna lähen. Ja kui kaugelt ma seda otjida pruugin. Eks seesama Sternberg, kelle õde ma praegu kosida tahtsin, kaeba iga kord, kui ta minu juure tuleb, et ta oma naesega mitte hästi läbi ei saawat? Kas minu asi palju parem saaks olema, ma olen wäga kahtlane selle juures. Kui ma diete järele mõtlen, siis ei tea, kas see nii suur paha asi

oligi, et ta mo ära põlas. — Aga mis olen ma mamsel Sternbergi käest oma õe üle pidanud kuulma. Tema ei tahtma üks tükk selle pärast mulle mitte tulla, et minu õde ühes Beetriga liiga kasuwõtmist ajab ja teiste filmapiisaratest omale tulu otsib. Ja seda teab juba pool linna ja mina 'pole veel sõnakestgi sest kuulnud. Kas see 'pole inetu ja hirmus! Minu õde lii-kasuwõtja! See on jo minu nimele hirmsaks teotuseks. Kuda võisin arvata, et nii waga näu all nii ahne süda võis olla! — Aga ma ei wõi seda veel praegugi uskuda. — Dot', oot', ma katsum proowi, kas see ka tõeste tõsi on! (Läheb ära.)

Kolmasteistkümnes etteaste.

Mamsel Triine. Peeter.

Mamsel.

Kas mo wend veel Sternbergi juurest tagasi ei ole?

Peeter.

Ma ei ole teda veel näin'd. Aga kas siis teie ühtegi nõu ei leia, teda kosimast tagasi hoida?

Mamsel.

Seda saame näha! Ma loodan, et sellega veel walmis saan, kui natuke külma wet mõlemate wahcle walan.

Peeter.

Mul tuleb ka üks hää nõu meele: ma ähwardan teenistusest ära minna, kui ta naest tahab

wõtta; see ehk n tjub minust kui wanast teenrist ka natuke.

M a m s e l.

Moh 'pole wiga! Külap saab sellega korda. Ma lähen nüüd natuke oma tuppa. Võib olla, et mõ wend warsti tuleb ja kui ta meid siit kofku rääkimast leiab, siis ei ole see mitte hää.

P e e t e r.

See kõik sünnib jo ka tema kasuks.

M a m s e l (ära minnes).

Kes siis tema kasust hoolib? Katsu mul asja!

P e e t e r (ünn).

Üks ta kõik, kui mina aga koha Pärna lõugadest jõuan ära kiskuda, siis on kõik asjad korras.

Meljasteistkümnes etteaste.

R e i n h o l d. E n d i n e.

R e i n h o l d.

Kes siin oli?

P e e t e r.

Kus, kulla herra?

R e i n h o l d.

Siin.

P e e t e r.

Kas siin toas?

R e i n h o l d.

Jah.

P e t e r.

Kes siin oli?

R e i n h o l d.

Nii ma küsisin.

P e e t e r.

Milla?

R e i n h o l d.

Praegu.

P e e t e r.

Mina olin siin, kulla herra!

R e i n h o l d.

Ja kes veel?

P e e t e r.

Siin minu juures?

R e i n h o l d (pahasest).

Jah, muidugi!

P e e t e r.

. Mamsel.

R e i n h o l d.

Kellest wõi mis asjast ta rääkis?

P e e t e r (hambatuses, lotutates).

See oli — — üsna iseäranis oli see. See
kõne käis — meie rääkisime — — ta rääkis
— — ah ja ligimese armastusest.

R e i n h o l d.

Kas armastusest Sternbergi mamsli vastu?

P e e t e r.

Jah, seda armastame meie wäga.

R e i n h o l d.

Kes see on? — meie?

P e e t e r.

Moh, mina ja — — ja — —

R e i n h o l d.

Minu õde?

P e e t e r.

Külap wist, kulla herra.

R e i n h o l d.

Ütle mulle, kas sa rehkendad sagedaste minu
õega ühes?

P e e t e r (kawataste).

O ja!

R e i n h o l d.

Aga sa ei oska jo lugeda ega kirjutada —

P e e t e r.

Nii — waatke — — sõrmedega. Ma olen
nii karmas, et ta mõni kord suured silmad teeb,
kui mul asi tehtud on.

R e i n h o l d.

Kui kaua aega laenab ta juba pantide wasta?

P e e t e r (ehmatan'd laeb kottupunnes).

Kulla herra — —

Reinhold.

Ma tean tõik, räägi wälja!

Peeter (wärisfetes).

Mo kulla herra — — —

Reinhold.

Mitme prozendi pääle?

Peeter.

Oh! — Mind on tema Jumala kartuses nii kaugele wiinud.

Reinhold.

Ütle wälja, ehk ma annan sind kohtu kätte.

Peeter (suures kartuses).

See — — oli — — nii — — kümne prozendi pääle — — tõige enam wiie — ja —

Reinhold.

Kutsu ta seie. — Ei — jää seie! (Ta läheb mamsli ukse juure.) Sde, tule mo juure seie! — Sde! — Sina sääl ei tohi mul mitte majast, muidu ma lasen sind siduda.

Peeter (suures ahastuses).

Kuulen, kuulen, kulla herra.

Wiiesteiskümnes etteaste.

Endised. Mamsel Triine.

Reinhold.

Woid nüüd minna, Peeter.

P e e t e r.

Jah, mo kulla herra! (Käheb ära.)

M a m s e l.

Noh, kuda lugu on, armas wend, kas oled
õige rahul siis?

R e i n h o l d.

Jah olen.

M a m s e l (imestatas).

Eks sa näe kena. (Istub.) Noh, see on jo
wäga lõbus.

R e i n h o l d (naeratab).

On küll.

M a m s e l.

Nõnda on siis kõik korras?

R e i n h o l d.

Kõik korras.

M a m s e l.

Ka kõigi kuludega? Sa oled ometi midagi
ära teinud?

R e i n h o l d (suureste).

Ma olen tõeste midagi ära teinud.

M a m s e l.

Haha! See läks jo õige ruttu. Noh wana-
sõna ütleb: rutulist kosimist ei ole keegi kahetsenud.

R e i n h o l d.

Nii ma teen, selle pääle ole julge!

M a m s e l.

Mis ma tahtsin ütelda — ja — mõtle ometi, selle järele peab kuulama.

R e i n h o l d.

Mis järele?

M a m s e l.

Kirjutaja Kleinmanni proua ütles mulle korra kogemata, et kreiskohu kirjutaja Wein — sa tunned jo kirjutajat Weini?

R e i n h o l d.

Ebasi!

M a m s e l.

Mõtle ometi — Wein olla mamsel Sternbergi juures kosjas käinud.

R e i n h o l d.

Lõeste?

M a m s e l.

Sõrmuſſed olla jo wahetud — —

R e i n h o l d.

Juba?

M a m s e l.

Kuldsepp Otto juures olla nad tellitud; seält võiks järele küsida.

R e i n h o l d.

Noh — ja siis?

M a m s e l.

Siis? — — Waata, armas Reinhold — see oleks — ma ei usu seda küll mitte — aga

ja eht wõiksid weel selle pärast oma sõna tagasi wõtta. — Ma ei usu seda küll mitte — aga —

Reinhold.

Mina ka mitte. Räägime midagist teisest, armas Triine. Sa oled mulle tihti oma armastuse tinnitusi annud — —

Mamsel.

Weel enam! ma olen pooled ööb sinu cest palwet teinud.

Reinhold.

Hoolitsemise pärast ei kedagi minu juure lastnud, et ma midagi ei kulutaks, jõögiga iga moodi kassinaste ümber käinud j. n. e. — selle kõige cest tänan sind. Müüd aga pean tunnistama, ma ei julgenud enne sulle seda ütelda, sinn toltuhoid on wähe mõjunud. — Ma olen kaarti mänginud ja palju — kantanud.

Mamsel.

Kaarti mänginud?!

Reinhold.

Jah, ja palju, hirmus palju kantanud. Ühidelst, ma ei wõi mitte naesewõtmise pääle mõelda, kui ja mulle oma intressidest paar sada rubla aastas ei taha anda.

Mamsel (tõuseb üles).

Oh! armas wend! mis sa oled teinud!
(Ööb läed üle pää.)

Reinhold.

Et sa mind nii südameelikult armastad. Sa oled rikas ja võid jeda.

Mamsel.

Hulgustele ära pillanud — —

Reinhold.

Mita mind oma rahaga!

Mamsel.

Ruda?

Reinhold.

Toeta mind mo tulevate eluaastate pärast.

Mamsel.

Oh kuda on hää waim just taganenud!

Reinhold.

Noh, armas õde?

Mamsel.

Mis aitab nüüd minu mure?

Reinhold.

Ära jäta mind mitte maha!

Mamsel.

Ruda?

Reinhold.

Mo õnn seisab sinu käes.

Mamsel.

Ah! kõik on nii kallis. Leiwa ja liha hinnad tõusevad iga päewaga. Kas ma tean, kas mu! kuni otsani wälja ulatab!

Reinhold.

Ulatab küll! mina tean seda.

Mamsel.

Armas wend, ma ei wõi muud ühti teha kui — — Ah, aga siis häbistan ma end. — Siisgi, meie armastuse pärast — ma tahan sulle so mõisa pääle tuhat rubla laenata, kui so tulewane pruut ka alla kirjutab. Ja selle raha pead sa nelja ja ühe poole prozendi ette saama — —

Reinhold.

Tohho! sarwiline oma ahnusega! Ka minu käest prozenta! Siis on kõik tõsi, mis mulle on räägitud.

Mamsel (ehmatanud).

Armas wend, mis wiga?!

Reinhold.

Ma ei kosi mamsel Sternberki.

Mamsel.

Mis?

Reinhold.

Raha ei tarwita ma, sest ma ei ole mitte mänginud. Nüüd ei kosi ma ilmasgi enam —

Mamsel (lahkelt).

Oh mo kõige parem wend, see on jo hää.

Reinhold.

Aga sina kasi minema!

M a m j e l (toetl enam ehmatan'b).

Oh Jumal!

R e i n h o l d.

Sinu ligibus saadab Jumala wande maha!
Maene — tüdruk, loodud, sest sul kõige kallimad
tundmised oleksiwad, mis peaksid wälja jagama.
Sa teenid liia-kasu-wõtmist; sinu hing ei tunne muud
rõõmu, kui kulda wõi raha! Sa rööwid waejust,
ohkad kirikus, kuni waeised sind wannuwad. Kasi!
ma ei tunne sind enam. Kasi kõige oma ligi-
aitaja Peetriga! Aga ka mina lähen ära maale
oma waeise rentniku juure. Ma tahan talle kõik
ta wõla jätta; prii peab ta olema ja rõõmus
nagu ööpik õues. Ma tahan ta cest hoolt kanda
ja ta lapsed kaswatada, aga mitte linna jääda,
kus ma teie kõrwas, keda end arwasin armas-
tama, oma kõige paremad aastad ohwerdasin.
Sa waletasid mulle armastust ja andsid waejuse
ära. Kasi! Tagane minust! Ma ei taha sind
enam näha!

M a m j e l.

Oh mo fallis wend — —

(Wahetelt langeb.)

Teine järe.

Üks toht maal, paremat kät talumaja, kelle ees üks puust laud.

Esimene etteaste.

Liisa. Mari.

Liisa (weefruus laenas ja põlbitseb käes).

Kas Brits ei ole veel linnast kodu tulnud?

Mari (ohkab).

Ei ole ikka veel!

Liisa.

Külap ta tuleb wasti.

Mari.

Meie ei jõo enne kui ta tuleb.

Liisa.

Sääl taga pool nägin ma kedagi pikkamisi tulewat, aga see ei olnud tema.

Mari.

Ei tea, kuda tema käsi mõisaherra juures käis! — Glu tikub liig raskest minema, ei jõua enam wasta pidada, armas õde!

Liisa.

Aga ega sa ometi rohkem ei jõua tööd teha ja mina ka mitte. — Heina oleme saadudesse pannud. Homsetis jääb meile veel see suurem heinamaa teha. Ma tegin hästi tööd, õde.

M a r i.

Sumal tasugu sulle seda!

L i i s a.

Alga waata, weekruus on tühi ja leiba ei
oln'd ka küllalt; heinalised tahawad õhtu oodet.

M a r i.

Külal seda wõid külmast kambrist ise wõtta.
Sääl on piima, wõid ja leiba. — Saab näha,
mis sõnumid Brits toob. — Pane ja pärast
poole ka meile enestele sööt õhtaks lauale. Ma
waatan järele, mis laps teeb. (Läheb tuppa).

Teine etteaste.

L i i s a (üksi).

Ka mina tahaksin teada, kuda mõisaherra ta
wasta oli. Kui aga see kuri mansel Triine jälle
sääl ei olnud, siis wõib hädä oodata. Alga ma
tahaksin ka hädä meelega korra linna minna. (Paneb
pärja, mis ta wahel ajal oli pununud, otsa ette). Kui demees
jälle linna läheb, siis sõidan ka ligi. (Läheb ka tuppa.)

Kolmas etteaste.

R e i n h o l d (reisikuu seljas, kaaptübar pääs).

So, siin peab wist see maja olema, nii palju
kui ma oma lapsepõlwest weel mäletan. Häbi
küll, et ma nii kaua siin ei ole olnud. Kas
wõisin, kui alles waene karjapoisi olin, ilmaagi
arwata ehk aimata, et üks kord see wald, kus

sündisin pidi minule saama! Taewakene, kuida on see maja ära lagunen'd ja laudad niisamuti! Ja siit peab aastas 240 rubla minu tasku tulema! Need inimesed peavad warastama ehk nälgima, muud nõu ei jää üle. Puhtus aga, mis siin igal pool näha, tunnistab siiski, et üks hoolas perenaene majas on. — Hää oleks, kui peremees veel linnast kodus ei oleks, siis võiksin naeste käest, kes mind ei tunne, enam kuulda saada.

Heljas etteaste.

Reinhold. Liisa

(laudliua ja kruusikõtega, mis ta lauale paneb).

Reinhold.

Tere õhtust, kulla neiu!

Liisa.

Tere, tere, kulla saaks!

Reinhold.

Kuida selle küla ja pere nimi on?

Liisa.

Kaali küla ja meie talu nimetatakse Mäe pereks.

Reinhold.

So? Siis olen ära eksin'd.

Liisa.

Tulge, ma juhatan teid õigele teele tagasi.

Reinhold.

Pole wiga, hää laps. Ma arwan, see koht on wäga ilus.

Liija.

On küll. Sa siin elab ka palju häid inimesi.

Reinhold.

Ma usun küll ja tahan seie õõjets jääda. Kas see on üks kõrts?

Liija.

Ei ole, kulla jaks. Siin elab talunit Brits Pärn. Üks ainuke peremees on siin külas, kes ka õlut müüb.

Reinhold.

Kas wõin peremehega kofku jaada?

Liija.

Jah, aga ta ei ole veel kodus. (Õhtab.). Ta on linnas.

Reinhold.

Kas oled tema naene?

Liija.

Ei ole, aga tema naese õde, kulla jaks.

Reinhold.

Sa ei ole veel mehel?

Liija (naeratares).

Ei ole veel.

Reinhold.

Kas wõin seie õõmajale jääda? Üksi sets õõks, rohkem mitte.

(Linnas ja maal.)

Liisa.

Küll ikka, miks mitte! Meie tõime täna hulga värskaid heinu latta. Kui te sellega rahul olete, siis võite jäl pääl magada. Nad lehtavad väga häste.

Reinhold.

Selle pattumise võtan hääl meelel wasta.

Liisa.

Uga kas teate?

Reinhold.

Mis?

Liisa.

Ma räägin õige enne õega. Mari, tule, tule välja! Mari ae!

Viies ettenäide.

Endised. Mari.

Mari.

Mis waja?

Liisa.

Waata, Mari, see jaks on ära effi'nd ja tahab — —

Reinhold.

Seie öömajale jääda. See koht on mo meele pärast ja ma tahaksin hääl meelel siin hääde inimeste juures ööks olla. Ma olen auus mees.

Mari.

Jah, jaks, seda võib saada.

Reinhold.

Aga ma tahaksin ka natuke jüüa — —

Mari.

Sööge meiega ühes. Aga peate natuke ootama, seni kui minu mees kodu tuleb.

Reinhold.

Küll ikka.

Mari.

Ma toon veel ühe liua täie piima.

Reinhold.

Aga perenaene, kas ootate hää meelega oma meest.

Liisa.

Seda ma usun.

Mari.

Ets ta ole nii. Kui ta kodus on, siis maitseb kõik paremine.

Reinhold (mõttes).

Mitspärast?

Mari (naeratates).

Et tema leiba teenib, peab tema seda ka söikama.

Reinhold.

Aga ets teie tee ka tööd?

Mari.

Teeme küll, aga tema on ikka kõige ülem.

(Läheb ära.)

Kuues etteaste.

Reinhold. Liisa.

Liisa.

Teie ei ole siis veel enne Kaali külas oln'd?

Reinhold.

Ei, mo laps.

Liisa.

On üks hää koht.

Reinhold.

Ja hääd inimesed.

Liisa

On küll. Ja wili kaswab siin — palju pikem kui mina. Kui ma keset põllu peenart eisan, ei näe ma muud kui kufke kiriku torni otsas.

Reinhold.

Muud midagi?

Liisa.

Tõeste, mitte muud midagi. Ja kui päike ei paista, ei näe ma sedagi.

Reinhold.

Näita mulle homme oma wäljasid.

Liisa.

Seda wõite ilma minutagi teha, kui te sinna lähete, kus aga wili kaswab.

Reinhold.

Kas sa ligi ei tule.

L i i s a.

Küll tuleksin, aga mul tarwis tööd teha.

R e i n h o l d.

Sa ei usalda mind mitte?

L i i s a (naeratates).

Usaldan küll.

R e i n h o l d.

Kas jo õemehel lapsi ka on?

L i i s a.

On. Kolm, — kaks tütar ja üks poeg.

R e i n h o l d.

Kus nad on?

L i i s a.

Üks tütar on üsna väike. Kaks juuremat jooksiwad isale wasta.

R e i n h o l d.

Oh!

L i i s a.

Mis te ohkate?

R e i n h o l d.

Et — jest et — Aga lastele wõiks midagi kahju sündida, kui nad kaugele läh'wad.

L i i s a.

Ei ole wiga, kui nad ettewaatlikud on.

R e i n h o l d.

Shtu on jo käes ja warsti lähew pimedaks.

Liisa.

Kui nad kukuvad, tõusevad jälle üles.

Reinhold.

Aga kui nad ära eksivad?

Liisa.

Kes nad leiab, loob nad jälle tagasi.

Reinhold.

Kas tead jeda nii kindlaste?

Liisa.

Miks ei! Meie teeksite niisama. Üks kord olivad nad mööda teed õige kaugale läinud, aga koolmeister leidnud ja toonud nad tagasi.

Reinhold.

Aha, kas siin ligidal siis ka koolisid on?

Liisa.

On küll. Meie koolmeister on üks tark mees.

Reinhold.

Kas sina ka tema juures koolis käisid?

Liisa.

Jah käisin.

Reinhold.

Mis sa saäl siis õppisid?

Liisa.

Lugemist, kirjutamist, rehkendamist, usuõpetust, saksa ja ka natuke vene keelt. Koolmeister ütles mul hää pää olevat, selle pärast õpetas mind weel iseäranis.

Reinhold.

So-oh? Siis ja räägid ka saksa keelt?

Eiisa.

Jah, aga wene keelt oskan üksi lugeda ja kirjutada.

Reinhold.

Kas armastad saksa keelt?

Eiisa.

Armastan küll, aga eesti keelt jüisgi enam.

Reinhold.

Miks nii?

Eiisa.

„Es ist die Sprache, in welcher ich die ersten Liebesworte meiner lieben Mutter vernahm*),“ ütleb üks saksa kirjutaja oma raamatus saksa keelest, mina ütlen sedasama eesti keelest.

Reinhold (hõrmale):

Tõeste, see tüdruk räägib selget haritud saksa keelt, seda ei oleks ma ilmasgi lootnud. (Eiisale.) Edasi! Weiter!

Eiisa.

Mitte enam! Teie mõistate jo maa keelt.

Reinhold.

Noh minugi pärast. (Wägalahkoste.) Aga mis lilled sul käes on?

*) Eesti keelt: See, v. see keel on, kelles ma oma armsa ema esimesed süütamlike sõnad kuulsin.

Liisa.

Põldlilled; lõuna oli palaw ja nad lehtawad häste.

Reinhold.

Sa annad nad oma armukesele?

Liisa.

Kes on see armuke? Mul ei ole armukest.

Reinhold.

Tõeste mitte?

Liisa.

Ma ütlesin jo, ei ole. Mul ei ole midagi, sellepärast läheb küll wiist suur tükk aega, enne kui keegi minu järele küsib. Aga ma saan siiski ühe tubli mehe. Jah saan tõeste!

Reinhold.

Kas see nii kindel on?

Liisa.

Jah on. Onnis ema on mulle seda lubanud.

Reinhold.

Wõi nii!

Liisa.

Kui ta suri, siis ütles ta: „Lapsed, olge wagad ja usinad, ma tahan Jumalat paluda, et teie käsi hästi käiks.“ Marile oli ema ennemalt ühe hää mehe palunud ja nii see sündis. Mina tahan ka auus olla, külap siis saan ka.

Reinhold.

Armas laps, mul on üks palwe sinu wastu.

Liisa.

Miks te siis seda kohe wälja ei ütle!

Reinhold.

Ole nii hää ja anna pool oma lilledest mulle.

Liisa.

Wõtke nad kõik. (Annab lilled.)

Reinhold.

Aga kui sa nad ennemalt mõnele teisele oletsid anda tahtnud?

Liisa.

Siis ei oleta teie neid mitte saanud.

Reinhold.

Tänan wäga.

Liisa.

Homme wõite veel terve korni täie saada.

Reinhold.

Need on mulle kõige armsamad.

Liisa.

Meie walame wet nende päale ja kui me haiged oleme, siis joome seda.

Reinhold (naeratates).

Kas muud rohtu te ei pruugigi?

Liisa (wäga tõelisult).

Jah küll, meil on ka londri puu lehed wähest rohukš.

Reinhold.

Teie olete küll wäga arwaste haiged?

Liisa.

Meil ei ole selle tarwis aega.

Reinhold.

Seda parem.

Liisa.

Kui wahest haigus tuleb, siis ei tasta see mitte kaua. Meie, noored inimesed ei ole peaaegu millalgi haiged. Wanad surewad hääle meele. Meie loeme neile ette, ehk teeme palwet, nii jääwad nad magama.

Reinhold.

Ma tahaksin siin magama uinuda.

Liisa.

Tehke seda.

Reinhold.

Ja mitte enam üles ärkada.

Liisa.

See oleks liig wara.

Reinhold.

Ei mitte.

Liisa.

Teie olete jo terve ja võite tööd teha ja teil saab ka mõni olema, kes teid armastab.

Reinhold.

Ei keegi!

Liisa.

Aga naene ja lapsed?

Reinhold.

Ma olen poisimees.

Liisa

Poisimees! Külab teile siis wahest aeg igawaks läheb.

Reinhold.

Nii ta on! (Hhab.)

Liisa.

Wacne jaks! Ei mina tahaks seda wiisi olla. Aga mis ma siin nii kaua lobisen! Pean waa-tama, kas wõin öde kudagi aidata. (Läheb ära.)

Seitsmes etteaste.

Reinhold (üksi).

Suur helde maailma Looja! Kuda on minuga lugu? Sinu rikkad hallikad woolawad meie jalgade eest mööda ühest aastatuhandest teise ja meie wacwalised, hädised, sõgedad ja pimedad kaebame janu üle! — Oh, misfugune tundmine ja misfugune rahu woolab minult sisse ja välja! Ma olen nagu uueste sündinud, koguni teiseks loomaks saanud! Mis on, mis ma tunnen? Helde looduse Issand, ma ei ole weel iialgi nõnda tunnud!

Kahetjas etteaste.

Reinhold. Mari.

Mari.

Ärge laske aega igawaks minna, tulla jaks, mo mees peab nüüd pea tulema.

Reinhold.

Kõigest südamest olen ma rahul. Kus teie õde on?

Mari.

Rätti juures; väike on rahutu, ega jäta enne järele nutmast, kuni tema tuleb, sest et tema t'aga kõige paremaine korda saab.

Reinhold.

Ta näitse hää tüdruk olevat?

Mari.

Muidugi. Mina ei ütle mitte palju — tema on kõige tublim tüdruk külas. Külal ta käsi üks kord häste saab käima. Usin, aitaja, korralik, lahke igaühe vastu, hää südamega ja — tark ka weel, mõtelge ometi, kaks aastaga õppis ta saksa keele selgeks ja wene keelt tundma, aga selle pärast ei ole ta sugugi uhke, waid teeb iööd, nagu iga teine tüdruk. Puhas ja wiisakas, lühidelt iga pidi kõige tublim neitsi. Jaa, ma olen uhke selle üle, et mul nii kaunis õde on.

Reinhold.

Teie olete wist küll wärsed, teie hääd inimesed?

Mari.

Me ei jää midagi, aga siiski ei ole meie millalgi õhta ilma jõwmata magama läinud. Muidugi rent on ränk ja sel aastal jääme 60 rubla wõlgu.

Reinhold.

Kust tahate need wõtta? See pole jo wõimalik.

M a r i.

Pole wiga. Sde Liisa ja mina tahame iga õhta kolm tundi kauemine fedrada. Minu mees lubas ka weel öösilte kalal kääa ja püügi wiib wanem poeg linna ja müüb ära, siis wõib tema asemel üks wanem ineme kodu jääda ja tööd teha. Sel wiisil wõime nii palju teenida.

R e i n h o l d.

Nii wiisi tööd tehes ja endid waeiwates peab aga teie terwis otša saama.

M a r i.

Külap Jumal seda ise toetab, ta teab jo, et meie teist wiisi ei wõi.

R e i n h o l d.

Alga kui siisgi nii sünniks ja teie renti kofku ei jõuaks saada, mis siis?

M a r i.

Ah! — Ja — siis aetaks meid kohast wälja!

R e i n h o l d.

Alga mis siis tegema hakkate?

M a r i.

Siis hakkaksime päiliseks ja nii kaua sööksime nii wähe, kui nii palju oleme teeninud, et ühe lehma wõime osta, selle piima wiiksin linna; wiimaks teeniksin ometi nii palju, et tüki põldu rentida wõiksin. Seni kaua kaswaks wanem tütar suuremaks ja aitaks ka jõudu mööda.

R e i n h o l d.

Alga see on jo wäga waeuwaline elu ja nii huupi olete üks teist kofinud?

M a r i.

Mo mees ja mina olime jo mõlemad terwed, kas see huupi on?

R e i n h o l d.

Aga kui nüüd mõlemad waeseks ja haigeks jääksite? Mis siis?

M a r i.

Sumal hoidku! see oleks suur õnnetus!

R e i n h o l d.

Aga mis siis teeksite?

M a r i.

Ah, kes siis kosimise ajal igawese haiguse pääle hakkab mõtlema!

R e i n h o l d.

Wõimalik oleks see aga ometi?

M a r i.

Ah, waestel ja haigetel on jo kõikidel üks isa.

R e i n h o l d (äkitselt liigutatud Mari käest kinni võttes).

See on tõsi — tubli perenaene! Jah, see on tõsi!

M a r i.

Mis wiga, isand?

R e i n h o l d.

Oh mo meel on nii wäga rõõmus!

M a r i.

Noh, siis jätke ta järele haiguselt ja õnnetuselt rääkimast. Mii kaua kui mina ja Brits paaris oleme, ei ole meie iialgi nii palju sest rääkinud, muud kui siis, kui mo õnnis ema suri.

R e i n h o l d (teist juttu tehes).

Kas sest on kaua aega?

M a r i.

Kaks aastat. Tema elas meie juures. 70 aastat oli ta wana. Nõna imelik oli, kuida ta suri. Ohtul enne surma rääkis ta weel palju meiega. Teisel hommikul puhte kutsus ta meid ja kaebas päawalu. Meie olime kõik tema juures. Korraga hakkas tal kange palaw ja kui meie natuke aega ta juures olime olnud, hakkas mo mees ühte laulu laulma, aga enne kui ta lõpetas, oli ema surnud.

R e i n h o l d.

See liigutab mind.

M a r i.

Meie ei woinud seda kaua aega ära unustada, kuni wiimaks mulle tütar sündis, mis selle kahju jälle hääts tegi. Kuida aga minu mees mo emaga ümber käis, see toob õnnistust! Alati pidi tema kõige esite süüa jaama ja keegi ei tohtinud tema järi pääle istuda, mis ahju ääres seisis. Ja weel nüüd, kui ta wabest piipu põletab selle järi pääl istudes, siis ütleb ta: „Kahju, et ämm enam ei ela.“

R e i n h o l d.

See peab teile õnnistust tooma.

M a r i.

Uga kuulge jaks, teie ei ole veel mulle üt-
lend'gi, kust ja kes teie olete?

R e i n h o l d.

Hää perenaene ma olen — (kaugelt kuuluse äätselt
ühte laulu).

M a r i (rõõmuga).

See on minu mees. (Tuppa hүүdes) Liisa ae,
Brits tuleb. (Ta läheb Britsu maistu. Liisa jookseb toast
ka järele)

Uheksas etteaste.

R e i n h o l d (üksi).

Missugused inimesed! — Need peavad joojad
ja pillajad olema, nagu minu õde ja Peeter ütle-
wad! Ei ilmasgi! Wacwaline ja toores olen
nende kõrwas! Need inimesed täidawad seda, mis
tarwis nad on loodud, õiglase meelega ära. Tee-
wad tööd, on tublid, armastawad üks teist ja
ootawad julgeste tulewat tasumist. Uga meie,
nõnda nimetatud haritud rahwas, mis tühje asju
ajame meie taga! Kui kaugel oleme meie õigest
teest! Kas tohin veel oma filmi finise taewa
poole üles tõsta? — Suuremat kulu kartes ei
wõtnud ma mitte naest; pigistan siin 240 rubla
renti waeste inimeste käest wälja ja — jään

fullafottide juure siisgi janusfe, kuni siin inimesed, kellel penningitgi taskus ei ole, rahuliste oma elu elavad, päälegi endid rikkad tunnewad. Kui wäga olen ma oma lapsepõlise elu ära unustanud! — Jah, nüüd alles oskan wahet teha maa- ja linna-elu wahel. Inimesed ei peaks mitte enam pikki reisisid tegema, waid maale tulema, et nad kunstliku elu ära unustawad ja loomust tundma õpitwad, mis nad juba on unustanud. (Ta peidab end taha poole ära.)

Kümnes etteaste.

P ä r n. M a r i. L i i s a. Pärast Reinhold.

M a r i.

Siis ei aeta meid mitte kohast wälja? Sumal olgu tänatud!

P ä r n.

Aga anti weel kuni Lihawõtteni.

L i i s a.

Aga õemees, siis oli sul wäga häa õnn!

P ä r n.

Oli küll!

M a r i.

Aga küll so koht wõib nüüd tühi olla!

P ä r n.

Pole suuremat wigagi.

M a r i.

Aga sa pead koha süüa saama. (Räheb tuppä).

(Linna- ja maal.)

L i i s a.

Aga kuule, Brits, kas sa lapsi ei näin'd; nad lubasiwad sulle wasta tulla.

P ä r n.

Nägin küll, aga ma seisin tüki aega heinategijate juures paigal ja jätsin nad sinna. Nad wõiwad öösi sääl wärske heina pääl magada. Aga kui sa teaksid, kui rõõmsad nad oliwad, kui neile linnasaia andsin. Sulle tõin ka natuke. Säh! (Annab tüki saia Liisale.)

L i i s a.

Mitäh, ole terve toomast!

M a r i (on ühe kausitäie piima toonud, paneb selle lauale, lähed Britsu juure ja kuiwatab tema otsaesist.)

Sa oled jo käies üsna higisse läin'd!

L i i s a.

Semee, anna mulle oma kübar, ma panen kambri kappi.

P ä r n.

Säh!

M a r i.

— Hwia teda iluste, see on pühapäewa-kübar. Aga kust Liisa nii suure tüki saia sai?

P ä r n.

Säh, ega sinugi suu sarwest ei ole. (Annab Marile ka tüki saia.)

M a r i.

Mitäh, aitäh!

P ä r n.

Kas nüüd wõime jõõma hakata?

M a r i.

Jah. (Mad istuwad laua ümber)

L i i s a.

Uga kus see wõeras jäi?

P ä r n.

Üks wõeras? Kes see on?

R e i n h o l d

(astub ruttu ette ja istub Liisa ja Bärna wahel).

Ja mitte üks wõeras, nagu teie arwate.

P ä r n (tõuseb imels pannes üles).

Meie mõisaherra!

M a r i

L i i s a

(ühes chmatanub).

Mõisaherra?

P ä r n.

Jah, tema.

M a r i.

Meie mõisaherra?

L i i s a (Reinholdi täest küsides).

Kas olete?

R e i n h o l d.

Jah, teie auusad, armsad inimesed, see ma
o'en.

P ä r n.

Uga teie elite färmas seie tulema, enne weel
fui mina, auulif herra!

R e i n h o l d.

Ma tulin hobustega, mis ma mõisa jätšin ja
siis tulin jala seie.

P ä r n.

Tere tulemast oma mõisa maa pääl, kõigest
südamest tere tulemast! (Mari.) Kas sul siin siis
midagi ei ole, Mari?

M a r i.

Mis asja?

P ä r n.

Midagi paremat süüa.

M a r i.

Ei, armas Prits, mul ei ole ühtigi, muidu
oleksid jina seda saanud oma pika teereisi järele.
(Liisa jookseb majasse.)

R e i n h o l d.

Andku mulle Jumal iga õhtu niisuguse söö-
maaja ja nii õiglaselt saadud ja niisugused sõbrad,
kellele ma nii armas võeras olen, kui siin teie
laua ääres. Lööge käed pääle, teie olete ja jääte
minu sõbradeks.

P ä r n.

Waat, minu Mari ei ole mitte nii kuri
kui — —

R e i n h o l d.

Nüüd jääme wait mööda läinud asjadest ja
lugudest.

L i i s a (tuleb jälle).

Mari, Mari ae! (Nab räägibwab salaja.)

M a r i.

Kas teate, herra — Liisa on laskas otsinud
ja weel 4 kanamuna leidnud.

R e i n h o l d.

Olge terwed! Mulle ei ole enam midagi waja.

P ä r n.

Kulla herra, wõtke see wäike asi wastu!

R e i n h o l d (liigutatud).

Istuge! Wõtke mind eneste jekka. Liisa, tule seie, istu minu kõrwa! So, see on hää! Andke mulle nüüd piima krusi sisse. So! — Olge tuhandeks terwed! Küll see saab mulle maitsma! Võigake mulle ka natuke leiba. — So! See on hää leib. Sigel wiisil teenitud.

P ä r n.

Jah, seda teab Jumal!

R e i n h o l d.

See on õige, see on õige! Noh, hakkame nüüd jõoma — —

P ä r n.

Uga esite — — (paneb käed kottu ja teeb seõgi-palwet, teiseb ka).

R e i n h o l d.

Jah, nii on õige, nii on õige! Enne üks tänulik sõna sellele, kes hääle meelele rõõmu annab — õige! (Waheaeeg). Lapsed, jõõge nüüd. (Mab tahawad jõõma hatata.) Veel üks filmapiik. Teie olete õnnistust palunud, teie hääd inimesed — teie inimesed täis armastust ja usaldust! See on teie ligidal. Ma jätan ja kingin teile sellega need 60 rubla renti, mis te wõlgu olete ja ma ei taha seda raha ilmaõgi saada.

P ä r n.

Kallis herra — —

R e i n h o l d.

Ma tahan teie koha läbi katsuda ja teil peab
 ootama olema.

M a r i.

Sumal õnnistagu teid!

R e i n h o l d.

Teid niisamuti!

P ä r n.

Mina ei wõi süüa enam rõõmu pärast. (Pühib
 rõõmu-pisaraid silmist.)

M a r i.

Mina ka mitte. (Tõuseb üles ja pühib pisaraid silmist).

R e i n h o l d.

Rõõmu-pisarad langewad teie silmist. (Ei jõua
 eub ka pidada.)

L i i s a.

Meie kõik ei taha enam süüa. Oh herra,
 kui helbe teie olete! Rõige õõ ma tahan teie eest
 paluda, nutta ja rõõmustada, kuni üles tõusen
 ja siis teie pääle mõelda. Eks teie käsi käi
 häste, loodan ma? Aga ma soowin, et ta veel
 paremine käiks. Ma tahan pühapäew selle eest
 kirikus paluda.

R e i n h o l d.

Oh inimesed — see on see kõige ilusam ja
 armsam filmapilt minu elus!

P ä r n.

Minu häätegi! (Sigistab Reinholbi rät). Minu
 kallid häätegi!

Reinhold.

Lapsed, ma ei ole ilmas nii palju rõõmu
maitnud, ma ei ole harinud seks, ta teeb mind
uimaseks — laske ma lähen oma asemele magama.

Mari.

Ma ei tea enam, mis pean tegema ehk rää-
kima, pää käib mul ümber rõõmu pärast.

Reinhold.

Perenaene, näidake mulle nüüd minu ase-
kätte. — Ah, teie hääb sõnad saavad minu täna
rahuliste magama uinutama.

Pärn.

Üks sõna veel, herra, ma tahaksin velda,
Sumal õnnistagu seda teie laste kätte, mis te
mulle olete teinud, kas ma seda mitte ei pea ütlemas?

Reinhold.

Homme seft — tänaseks on juba küll!

Pärn.

Sumal tänatud! ilma nendeta ei ole asi ühtigi.

Reinhold.

Suhatage mind rahule tänaseks!

Mari.

Waatke, minge siit redelißt jülesse sääl heinte
pää! on ase valmis. (Maja uusest ükse näidates.)

Reinhold.

Hääd vöö teile süis!

(Kõik temale järele:)

P ä r n.

(Sumal õnnistagu teid! (Läheb tuppa.)
 }
 ühes. } M a r i.
 } Magage häste!
 } L i i s a.
 } Hääd ööd — hääd ööd!

L i i s a.

Küll see on üks häa inimene! Nii häa ei ole üksigi, ei ka meie kirikuõpetajagi. (Ta kraamib laualt ära ja kannab tuppa asju.) Ta leidis ometi oma aseme üles. — Aga miks ta mulle hääd ööd ei ütlen'd!

M a r i.

Tule, öde, läh'me tuppa. Paneme toa ukse finni! (Läheb tuppa.)

L i i s a.

Warsti, warsti! (Ta kannab kõik sisse.) Kas siis väljas enam midagi ei ole? — Ei ole. (Istub ukse lähvele ja kuulab.) Ta ei maga veel. — Aga mis see oli? Ta nutab. Do — miks pärast ta peaks ometi nutma! (Ohkab.) Ja, ja, wist on tal midagi südamas, mis teda kurwastab! Aga wait! ta räägib, — ega ometi keegi laskas ta juures 'pole? — (Kuulab.) — „Õnnetu," ütleb ta? Ega ta ometi õnnetu peaks olema! Kui ta aga mulle hääd ööd oleks ütelnud! — Ta ei ütlen'd mulle tõeste mitte hääd ööd. — Aga ma arwan, ma ei ütlen'd talle ka hääd ööd? Jah, ma ei ütlen'd. Mis ta nüüd küll m'ust mõtleb! Ütleksin talle küll nüüd veel (seadab end üttema) — aga ei

see passi ühti. Kui ta ise üle lafa luugi maha waataks, siis (Ohkab.) Aga ta ei waata mitte maha.

M a r i (hüüab toast).

Sde, meie läh'me magama, tule sisse!

L i i s a.

Warsti, Mari. — Ta ei waata mitte maha. (Tasa.) Hääd ööd, ja armas, hää mees! Kui sulle midagi kurwa on sündinud, siis aidaku sind Jumal, nagu ja meid oled aitnud! (Väheh sisse ja paneb uste finni pärast seda, kui ta käega mususid üles poole on saatnud ja mitu korda tasa hääd ööd öelnud.)

(Wahetell langed.)

Kolmas järk.

Näitepaik jääb jekksamaks.

Esimene etteaste.

M a r i (tuleb toast wälja). Pärast P ä r n.

M a r i.

Sde, ae! — Liisa! Kus ja oled? — Tema ei ole mitte siin. (Kaib ümber.) Kuhu ta ometi peaks läin'd olema? — Liisa! — Hm! Kus ta jäi?

P ä r n.

Eila õhtu ei ole me jõon'd ega minewal ööl mitte filmatäit magan'd ja ometi oleme nii priksed ja rõõmsad nagu kalad wees.

M a r i.

Küll sel herral wõiwad rõõmsad päewad olla, armas mees! Sest tõeste on ta helde ja hää ja mitte üksi meie wastu.

P ä r n.

Muidugi on ta helde ja hää südamega, aga rõõmsaid päiwi ei ela ta selle pärast mitte.

M a r i.

Kuda see wõimalik on? Kes hääb teeb, magab magusaste ja tõuseb rõõmsa meelega ülesse.

P ä r n.

Tõsi küll, aga niisuguste suurte ilma inimeste juures on see teifiti; neil on mõnesugust waja, enne kui nad õnnelikud on, mis meie talu=inimesed ei teagi.

M a r i.

Ja, et tal naist ei ole! Kas tead, tema ei wõinud koguni sest aru saada, kuda meie ilma rikkuse ja jõuuta wõisime paari minna.

P ä r n.

Ma pean sulle tõt ütleva; abielu rahwast ei wõi ta mitte sallida. Iseäranis ta õde ei wõi neid silma otsas näha.

M a r i.

Küll see on kena. Aga ta õest ei tahtnud ja mulle millagi rääkida.

P ä r n.

Noh, sellega on ka lugu, nii kuda ta on. Nii palju wõin ütelda, et ta just helduse pärast mitte ära ei sure.

Teine etteaste.

Endised. Liisa.

Bärn.

Kus ja nii wara olid, Liisa?

Liisa.

Eks ja näe, mis ma siin toon, hulk põld-
lillesid. Ma olen neid otsinud, et nad herrale
wõiksinde ligi anda.

Mari.

Uga mis ta siis sinu sandi lilledega teeb?

Liisa.

Eila küsis ta minult lilled enesele.

Bärn.

Kas tõeste?

Liisa.

Ei tea, mikspärast ta seda tegi. Nii palju
tean, et ta wahel minu otša, siis jälle lillede
pääle silmad lõi, mis juures tal enesel üsna häa
meel nähti olemad.

Mari (naerdes).

Uga, mis tarwis nii suur hulk?

Liisa.

Ta näeb nii rahutu wälja ja — kui ta nüüd
wet nende lillede üle walab, siis saab ta paremaks,
kui ta seda pruugib.

Mari.

Ega ta siis ometi seda terwet korwi haffa ligi
wedama.

Liisa (äkitselt).

Kas ta siis ära läheb?

M a r i.

Muidugi.

L i i s a (turwalt).

Ega ometi täna?

M a r i.

Täna jah!

L i i s a (ehmatan'd).

Oh kahju!

M a r i.

Noh, mis siis?

L i i s a.

Kui ta ometi täna mitte ära ei läheks —

P ä r n.

Jah, ega ta jo kauaks seie ei wõi jääda, sinna ei wõi midagi parata.

L i i s a.

Jah, aga — siisgi — —

P ä r n.

Aga, Liisa, aeg on käes tööle minna.

L i i s a.

Jah, ma lähen kohe. (Ta läheb. — Uuse ääres: Aga — kas ta siis täna hommiku weel ära läheb?

P ä r n.

Küllap wiist. — See teine heinamaa peab täna ära tehtud saama.

L i i s a.

Kas ta siis kohe ära läheb?

M a r i.

Mine üksford heinamaale, teised ootawad juba tükk aega.

L i i s a (õhtab).

Jah, jah! (Läheb hõlse).

M a r i.

Näe, kudas ta rõõmustab, et meile abi sai.

L i i s a (tuleb reha läes).

Noh, ega ta ometi kõhe ära ei lähe?

P ä r n.

Kes seda wõib teada.

M a r i.

Pane nüüd hoolega tähele, et kõik töö häste läheb.

P ä r n.

Minul enesel ei ole wõimalik, nii pea sinna tulla —

L i i s a (turwalt).

Küll ikka. (Läheb). Noh, jääge terweks!

M a r i.

Ma saadan sulle jõogi järele.

L i i s a (lookseb tagasi).

Mis sa ütlesid?

P ä r n.

Mis lugu siis õieti teiega täna on?

L i i s a (nõuuta).

Noh, see on muidu — nii — et — (Marile:) Kuule — wii talle ometi veel minu poolt palju terwisid.

M a r i.

Ja jah. Mine aga.

L i i s a (Pärna wastu).

Ja õelge talle, et need lilled minu korjatud on.

P ä r n.

Küll ikke.

L i i s a.

Ja et ma hommiku wara enne päewa nad olen otfinud.

P ä r n.

See peab sündima, seda wõid uskuda.

L i i s a.

Wäga häa, armas õe mees. (Liigutatud.) Ja ma soowiksin, et nad teda terweks teeksiwad.

M a r i.

See saab üteldud.

L i i s a (poole tee pääl).

Ja küsige ta käest, miks ta eile õhtu nii palju õhtas?

P ä r n.

Kas ta siis õhtas!

L i i s a (turwalt).

Ja muidugi!

P ä r n (waatab oma naese otsa).

Kena lugu küll!

M a r i.

Midagi liigub tema südames — see on õige ja ei wõi teisiti olla.

L i i s a (partlikult.)

Teie ei peaks teda mitte ära lastma —

M a r i (oma mehe äla pääle koputates.
Seda wõiksime küll teha.

P ä r n.
Jah, aga kes peab talle seda ütleva?

L i i s a.
Mina, mina, ma!

P ä r n (naeratab).
Eks sa katsu.

L i i s a (miskab reha ära).
Kohc filmapiik. (Kui ta ukse juure jõuab, tuleb Reinhold talle wastu.)

Kolmas etteaste.

E n d i s e d. R e i n h o l d.

R e i n h o l d.

Tere hommikust, — tere hommikust! Koh
miks sa ei lähe, kas ma olen ees?

L i i s a.
Ei ole. (Waheneb.)

R e i n h o l d.

Koh, üksigi teitest ei lausu musta ega walget?
Mis see siis diete tähendab?

P ä r n.
Hm! Ta tahtis —

M a r i.
O, meie tahtsime — —

Reinhold.

Noh? mis?

Pärn (Eiisale).

Noh, räägi ometi!

Mari.

Räägi, räägi, Eiisa!

Eiisa.

Ma tahtsin teile tulla ütlemä — (tõhendas)
teid paluma, et — et —

Reinhold.

Noh ütles!

Pärn ja Mari (salaja Eiisale külge lüües ja teda sunnides.)

Noh, ütles ometi ruttu.

Eiisa.

Teid paluda, et — — paluda õige südamest
õemehe, õe ja — enese pärast —

Reinhold.

Siis palu aga. Sinule ei võid ma mitte
vastu panna.

Eiisa.

Et teie mitte ära ei reisiks.

Mari.

Et teie veel seie jääksite.

Pärn.

Palume teid kõigest südamest selle pärast.

Reinhold (liigutatud).

Oh teie armsad inimesed!

Rõik.

Jääge veel meie juure!

Reinhold (annab neile natukesel järelmõtlemise pärast tüt.).

Jah ma jään seie!

Liisa.

Ah, see rõõmustab mind, see rõõmustab mind!

Mari.

Tuhat tänu, olge terve jäämast!

Pärn.

Armas herra, tänu, tänu!

Reinhold.

Kas ja siis tahaksid, et ma kauaks seie jääksin, armas neiu?

Liisa (naeratades).

Ja muidugi!

Reinhold.

Ole terve seda soowimast. — Aga ütelge mulle — täna hommiku, kui ma üles ärkasin — kuulsin ühe laulu laulmist. — Mis teitest mõlemist on seda laulnud, kum?

Mari.

See oli tema (Liisa pääle naabates). — Tema laulab iga hommiku ja äratab meid üles.

Reinhold.

See laul oli ilus.

Mari.

Tema on õpetaja õe kätst, kes teda wähest kirikumõisa kutsub, selle laulu saanud.

(Linna ja maal.)

R e i n h o l d.

So, so. — Kas nüüd lubad mulle ka natuke hommikust süüa anda, Liisa? (Mari ja Pärn tahavad minna.)

L i i s a (tungib nendest läbi).

Ta on minu käest tellinud. (Läheb.)

M a r i.

Ta ei tahtnud koguni heinamaale minna, kui me talle ütlesime, et teie ära reisite.

P ä r n.

Ja vaatke, säääl on ta teile lillesid noppinud.

R e i n h o l d (ruttu).

Kus?

P ä r n (toob kori).

Siin — —

R e i n h o l d (võtab paneb kori laua peäle).

Oh seda armast hinge!

M a r i.

Selle palub ta teid ligi võtta — —

P ä r n.

Wet peäle walada ja siis sest juua — —

M a r i.

See tegema teid rahulikuks.

R e i n h o l d (võtab kahe käega lilledest ja hoiab näu ees).

Oh, siin sees on palju terwelt tegewat lehtu.

L i i s a (toob klaasitäie piima puust talbreful).

Siin on üks klaas piima! Maitsegu ta teile hästi!

R e i n h o l d.

Pane see selle laua pääle — ja — mis ma tahtsin paluda — laula weel üks furd see laul mulle ette, mis täna hommiku nii mo meele järele oli.

L i i s a.

Ma oskan palju laulusid laulda.

M a r i.

Eks sa laula — laul — rahuisolemisest.

L i i s a.

Kas see: „Ei rahast, warast hooli ma“ —?

R e i n h o l d.

See jah, see jah!

L i i s a.

See on ka üks ilus laul. Kui mo meel wahest furb on, siis laulan ~~warsti~~ seda laulu ja — meel saab jälle rõõmsaks. (Laulab esite natuke häbelikult ja kartes, siis furd korralt julgemalt:)

Ei rahast, warast hooli ma,
Kui rahu südamēs,
Ja annab Jumal terwišt ka,
Siis rõõmsa meele sees
Ma laulan õhtul, hommikul
Mu, kiitust, tänu, Jumal, sull'!

Reinhold (waatab pärast seda, kui ta uatuse on joonud
silmitsedes Liisa otse).

Edasi, armas laps!

Liisa (laulab julgeste).

Küll mõnel palju warandust

Ja siisgi nuriseb;

Ta süda on täis pahandust

Ja enam ahnitseb;

Tal 'pole rõõmu elades,

Ei tunne rahu südames.

Reinhold (on seni kaua lilledega mängu'd, silmitses
Liisat ja ohkab).

Ole terve, ja hää laps. (Pärnale.) Kõh, mis
nüüd teha? — Jah, nii, nüüd näita mulle kõik
oma hooned ja laudad ja wiljatäljad ära. Ets
ole tõsi?

Pärn.

Kõigest südamest! (Reinh. ja Pärn lähewad ühes ära.)

Meljas etteaste.

Mari. Liisa.

~~Mari~~ Liisa.

Miks ta ära läheb, õde?

Mari.

Ets sa kuulnud, et ta Britsuga ühes hooneid
ja wäljasid waatama läks.

Liisa.

Uga kas minu laul sugugi ta meele pärast
ei olnud.

M a r i.

Miks mitte.

L i i s a.

Miks ta siis midagi ei ütlen'd?

M a r i.

Mis ta siis pidi ütleva, naljakas tüdruk?

L i i s a.

Seda, mis ta ise tahab.

M a r i.

Õib olla, et see laul teda kurwaks tegi.

L i i s a.

Ta waatis tihti minu otša. Kas ta teid ka nii silmitjes?

M a r i.

Näh, kuda ja küsid!

L i i s a.

Ma tahan küll, et ta minu otša waatab.

M a r i.

Ta on üks üle, väga lahke ja armastuse väärt mees.

L i i s a.

Ega ta ometi minu üle peaks pahane olema.

M a r i.

Mine ikke oma juttuga!

L i i s a.

Kui ta minu üle pahane oleks, ega ta wist siis nii sagedaste minu otša oleks waatnud.

M a r i.

Küllalt nüüd, mine nüüd heinamaale, mul tarwis heinalistele lõunaks sööf walmis teha; küll ma tulen pärast ise ka järele. (Läheb tuppa.)

Wiies ettenäste.

L i i s a. Pärast M a r i.

L i i s a (wõtab reha ja kruusi ja läheb lillede juure).

Mis siis siin lillede kallal näpitses! — Ühte puhku oli ta lillede juures. — Näe, kuda mõned, mis ta käes olivad, üsna kofku on surutud.

M a r i (toast piimakaubsi tandes).

Kas sina ikka weel kodus oled?

L i i s a.

Mina — mina waatsin natuke neid lillesid siin. — Waata, kuda ta mõned üsna rufuks on pigistanud.

M a r i.

Mine, mine heinamaale. (Läheb jälle tuppa.)

L i i s a.

Ma pean tõeste nüüd heinamaale minema. (Läheb.) Nüüd on tal lillesid wist küllalt. (Tuleb jälle.) Aga kui ta need teised ka ära pigistab, siis ei jää talle ühtigi järele. — Noh, siisgi külap neist saab. (Läheb jälle mõned sammud.) Aga ega ma neid katti litsutuid laiali ei wõi jätta. Ma wõtan nad õige wälja ja wistan ära. (Läheb

formi juure ja wõtab lihtsuti lilled.) Ära wiiskama? — Ei! (Pistab nab kärmaste tasku ja joofseb ruttu ära, tuleb aga jälle tagasi ja paneb naeratates kruusi laua pääle ja läheb siis joofstes ära.)

Kuues etteaste.

P e e t e r. Pärast M a r i.

P e e t e r

(tuleb paar reisikompsu käes, käib edasi tagasi, waatab ümber, teeb siis märki käega taha poole, kust ta tuli, kübar käes).

Tulge, tulge mamsel, tulge pääle! — Jah, siin on see koeraurtsik. Oksle tahab ajada seda, kes suurest uhkest linnast seie tuleb. Ha, see peab kõik siin maha kistud saama, kui mina selle koha oma kätte saan. Kõik maha, kõik maha! — Üks uus maja — afnaraamid puleeritud — bal-
kong ees ja ilus rohuaed kõrwas. Afnad peawad peegliklaasist saama ja kõik peab särama ja hiil-
gama, et mõni ümberkaudne mõisnik wiha pärast tiisikusse ära sureb seda nähes. (Waatab jälle ümber.)
Noh, kõige sandem koht ei näita siin just mitte olevat. Külap siin hästi läbi saan, kui kord seie tulen. Esimene töö aga peab mul nüüd olema, oma herra nii kaugele saada, et ta need talupoja sead siit wälja ajab. Ta näitis küll wiimati, kui temaga kous olin, minu üle kaunis wihane olevat, aga pole wiga, küll ma ta jälle hääks teen; tema kuri ei saa olnud. Parem oleks küll, kui weel tema juure wõiksin jääda;

aga kes teab, kui kaua ta veel poisimeheks jääb. Eks saa näha. Me katsume ühes mamsliga teda nii kaua hoida kui vähe võimalik, ja kui ta siisgi peaks tahtma koida, siis ähwardan ta juurest ära minna; ega ta mind, kes juba 18 aastat teda olen teeninud, ometi ära ei lasse. Kui siisgi see ei aita, siis — Brits Bärn, kasi kohast wälja! (Läheb uffe juure ja lööb jalaga wasta usti.) He, kas siin siis kõi! furnud on? — Wälja!

M a r i.

Taewakene! mis see on?

P e e t e r (waljult).

Toolid wälja! Täna tuleb meie hulk wõeraid mõisaherra sugulased. Nuttu, ruttu! (Mari läheb toola tooma.)

Seitsmes ettenäide.

P e e t e r. Mamsel Triine.

P e e t e r.

Soo, seda wiisi! Meile inimestele peab natuke püüsid wabistama ajama.

M a m s e l (taga poolt, nägemata).

Mi, ai, appi, Peeter!

P e e t e r.

Noh, mis see siis tähendab? (Waatab taha poole, kust see tuli ja hakkab tangede naerma.) Ha, ha, ha, ha; hi, hi, hi! näe kenna nalja, hi, hi, hi! meie kadaka mamsel jäänud juba pidi libu-

witsa pöössasse finni, hi, hi, hi! — Noh, mis teha, teenri kohus on jo appi minna! (Läheb ja tuleb mamsliga tagasi).

M a m s e l.

Oh tühi wõtku maal käimise ja elamise! Nõte puhku olgu silmad ees ja taga, muidu saawad riided seljast lõhki kistud. Poleks ma kuulnud, et mo wend mõisast seie olla tulnud, siis ei oleks ka mina seie tulnud. Mõtlesin teda mõisast eest leidwat, aga ma ei mõista, mis ta siin teeb.

P e e t e r.

Eks ole tõsi, meie ei jäta enne järele, kui ta linna tagasi tuleb?

M a m s e l.

Muidugi teada, aga laseme teda enne ennast natuke lahutada, sest et ta näitis kaunis pahane ja tufane olewat, kui ta seie tuli.

P e e t e r.

Pole enam tarwis, nüüd on ta ennast juba küll lahutan'd.

Kahetsas etteaste.

E n d i s e d. M a r i (kes kolm tooli wälja toob).

M a m s e l.

Kuule, kas ja oled Pärna naene?

M a r i.

Jah.

M a m s e l.

Kas sa ei tea mulle velda, kus minu wend on?

M a r i.

Kes on teie wend?

M a m s e l.

Kas sa sedagi ei tea! — Mõisaherra on minu wend.

M a r i.

Ah joo, andke andeks. Herra läks minu mehega wäljale wiljasid waatama. (Läheb tuppa).

Üheksas etteaste.

Mamsel Triine. P e e t e r.

M a m s e l.

On need taluinimesed rumalad nagu eeslid, et nad midagi ei tea!

P e e t e r.

Ei mina mõista, kuida herra ühes niisuguse talupojaga wäljale wõis minna.

M a m s e l.

Oh, tal on wahest niisugused tujud, et ta isegi ei tea, mis ta teeb.

P e e t e r.

Aga, mis ma pidin küsima, teie ei ole mulle weel sugugi jutustanud, kuida siis wiimaks kosjalugu mamsel Sternbergiga läks?

M a m s e l.

Sest ei tule midagi wälja.

P e e t e r.

Soo? See on jo wäga hää.

M a m s e l.

Meil on aga tarwis, temaga nüüd hästi õrnalt ümber käia, et ta oma paha meele jälle ära unustab. Tal nähti selle üle paha meel olewat, et ma prozentide pääle wälja laenan.

P e e t e r.

Külap sellega toime saame. Ma pean wagtama minema, mis hobused tõlla ees teewad. (Kõrwale, suure rõdmuga.) Hurraa! brawoo! Nagu lootſin nõnda lähneb. Wõit on meie! (Läheb ära.)

Kümnes etteaste.

Mamsel T r i i n e (üksi).

Tõeste, mul on üsna hirm, temaga jälle kokku saada. Ta on wiimisel ajal iseäranis tõrksaks ja kangekaelseks, isemeelseks ja pahuraks saanud ja ei lasse enmast mitte enam nagu endistel aegadel minust juhatada ja tüürida. Ja jah, teda peab hästi meelitada katsuma, et ta jälle endiseks saab. Minus ja suur hää asi on aga, et ta mitte naest ei wõta, sest nüüd wõin jälle loota, et majawalitsus minu kätte jääb, kust kaunis hulk üle jäänud raasukeſi maha langeb, kellel minu taskus ruumi on. (Selle wahel lähneb Peeter tuppä, mis mamsel mitte tähele ei pane.) Aga ma ei tea, kui kauaks ta wäljale jääb. Peaks ta ometi warsti tulema. — Aga, juba ta tulebgi jälalt.

Üksteistkümmes etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Mamsel.

Tere, armas wend, tulin linnast sinu järele, et waadata, kuida so käsi maal käib. (Kui Reinhold ja mamsel räägivad, tuleb Pärn, aga läheb mamslit märgates ruttu tuppa.)

Reinhold.

Wäga hästi, õde, ma olen nagu hoopis teiseks inimeseks saanud.

Mamsel.

Ega sa enam minu üle vihane ole? Sa lepid jälle ometi ära, armas wend? Eks ole tõsi, sa oled jälle lahke? Jah, wend?

Reinhold.

Ma usun küll, — ma ei ole ammugi enam nii lahke olnud, kui sel filmapilgul. Ma tänan Sumalat selle eest.

Mamsel.

Eks ole tõsi, armas wend, sa tuled nüüd jälle ühes meiega linna tagasi. Meie tahame so eest jälle kõigest jõuust hoolt kanda ja sulle nii palju rõõmu teha kui võimalik.

Reinhold.

Kes see on — meie?

Mamsel.

Noh, eks mina ja Peeter. Tema tuli ka ligi.

Reinhold.

Soo?

M a m s e l.

Ma arwan, et sul ometi midagi tema wastu ei ole ja et meie kolmekesi weel õige hästi saame elama.

R e i n h o l d.

Ets saame näha.

M a m s e l.

Dot', oot', ma lähen waatan, kus ta on. (Teeb minetut.) Ah ja, peaaegu oleksin unustanud ühe kirja sulle ära anda, mis herra Sternberg saatis. (Annab kirja Reinholdi kätte ja läheb ära.)

Kaksteistkümmes etteaste.

R e i n h o l d (üksi. Võtab kirja lahti).

Aga mis see tähendab: mamsel Sternbergi nimi kirja all! Ah ah! Kiri on mamsli enese käest. Loen warsti läbi, mis sees seisab. (Loeb.)

Muulit Herra!

Palun mitte pahaks panna, et ma oma kirja jaga Teid julgen tulitama tulla. Teie sõbralik soowimine oli, mind omale abikaasaks saada, aga mina ei võtnud Teid esite mitte wastu. See sündis fergest meelest ja järel mõtlemata wiisil ja mul on kahju, kui ma Teile sellega kurwastust olen teinud. Ma püüan seda sellega jälle hääks pöörda, et ma walmis olen, Teie tahtmist täitma. Võtate sellepärast jälle linna tagasi, kus Te mind kui

oma pruuti teretada wõite. Teid ootab armas-
tuses Teie

alandlik

Marie Sternberg.

Soo-oh! wõi nõnda! Mind esite pika ninaga minema saata ja mulle häbi teha ja siis walmis olla, minu tahtmist täitma! Ega ma ka kassipoeg ole, et mind õlekõrre järel wõib ümber tantsitada. Tänan wäga selle auu eest, aga tarwis mulle teda enam ei ole, kus ma palju paremat juba olen tundma õppinud, selle kõrwa mamsel Sternberg ammugi ei wõi seisma jääda. Oh, kuis on mo süda rõõmu täis, kui selle pääle mõtlen. Näitab, nagu oleksiwad mo noore ea päewad tagasi tulnud. — Üks tasane aimamine segab küll wähest seda rõõmsat tundmist, aga ta läheb mööda, nagu pilweran-
gad selge taewa all.

Kolmasteiskümnes etteaste.

P e e t e r. R e i n h o l d.

P e e t e r (tuleb toast).

Dere, kulla herra! — Noh, teie jääte pois-
mehes? Siis tahan ma ka kõigest südamest jälle teie juure jääda, ehk mul küll nõu, kui oleksite, kofinud, ära minna. Nüüd aga jään ütlemata hää meelega. Jah!

Reinhold (natusele aja pärast).

Peeter — ja lähed oma teed! Kas mõistad.

Peeter (ehmataud).

Mis te ütlesite, kulla herra?

Reinhold.

Meie oleme lahkunud! Mine!

Peeter.

Kulla herra — — —

Reinhold (külmalts).

Ja täna veel; siin veel. (Kindlast.) Praegu kohe. Sa ei pea mitte enam seie majasse tagasi astuma.

Peeter (nutuselt).

Aga kulla pai herra — — —

Reinhold (oma tõusevat wiha wägise tagasi hoibes).

Sinna pead ja minema. Üra minust! Kasi! Kohe ruttu! Sinna mine! Sa ei pea ilmasgi enam mo silma ette tulema, sest sa ei kõlba kuhugi. 18 aastat olen sinuga nagu truu teenriga ümber käinud, sest et ma sind ei tunnud. Nüüd ma tunnen sind, sa ei kõlba kuhugi!

Peeter.

Mõtelge, kulla herra — —

Reinhold (tõsiselt).

Et see eksitus, et ma sind ei tunnud, minu süü oli? Dige. Et sa rumal ja wanalbane oled ja sellepärast enam peremeest ei leia? Tõsi. Sa saad terwel eluajal minu käest oma palga. Aga kasi mo silmist! Ma ei wõi sind enam näha.

P e e t e r.

Uga kulla — —

R e i n h o l d.

Mine, mine! — Ära wiida enam aega, rääkimine ei aita midagi, kässin sind oma filr eest minna. Kasi!

P e e t e r (pilgates).

Koh, siis soowin teile hääd elu, kulla herra.

R e i n h o l d.

Sumalaga!

P e e t e r.

Ma saan weel poolteist rubla waeste jauts, kulla herra.

R e i n h o l d.

Kohe. — Säh — — siin ta on.

P e e t e r.

Pasju terwist soowin teile. (Tahab majasse minna.)

R e i n h o l d.

Mis? Kuhu? Ära pead sa minema! Mitte sinna!

P e e t e r (trotslikult).

Oma kübara tahan ma wõtta.

R e i n h o l d.

Säh, siin on 5 rubla, osta selle eest omale kübar. Uga nüüd mine kübarata minema! Sa päris alatiks ära!

P e e t e r (tigebalt).

Teie sõnakuulelik teener. (Läheb ära).

Keljasteistkümmes etteaste.

Reinhold (üksi).

Jumal tänatud! Üks wale-nägu jälle vähem
au ümber! Mul on küll kahju, et enmast nii
hüa olen petta lasknud — aga ma olen ometi
ales ärganud ja see rõõmustab mind.

Wiisteistkümmes etteaste.

Liisa. Reinhold.

Reinhold.

Ennäh! Liisa! Miks ja ligemale ei tule?

Liisa.

Ma olen midagi ära unustanud, herra —

Reinhold.

Mis?

Liisa.

Dina weefruusi. — Täna on ilm väga palav.

Reinhold (waatab natuke aega tõsiselt ta otsa.)

„Ei rahast, warast hooli ma, kui rahu südamas.

Liisa.

Kas see laul on teie meele pärast, herra?

Reinhold (tundmisega).

Jah, mo laps.

Liisa.

Uga ta tegi teid koguni waiisjeks, kui ma
laulsin.

Reinhold.

Sest et minuga ka lugu nii on, Liisa! —
Ja jah. Mul on kaunis palju raha, aga mitte
— rõõmu ega rahu.

(Linnas ja maal.)

L i i s a.

Sest on mul õige hale meel.

R e i n h o l d.

Kas sa tahad, et ma õnnelik oleksin?

L i i s a.

Oh herra, ma tahaksin oma kõige parema asja hinge tagast ära anda selle cest! Eila õhtu, kui teie siin meie juures istusite, olite nii häa ja armuline, andsite meile kät ja pisarad tulivad teile silmi. — Tõeste, sedasugust ei ole ma kõigel eluajalgi näinud! Sest ajast saadik mõtlen ma alati teie pääle. — Aga miks te mulle eila õhtu hääd bööd ei ütlen'd?

R e i n h o l d.

Kas ma ei teinud seda?

L i i s a.

Ei! Ma olen juba kõiksugused mõtted selle pärast ära mõtelnud. Ega ma ometi midagi teile paha teinud?

R e i n h o l d.

Ei kaugelgi, mo laps.

L i i s a.

Kas jääte veel kauaks seie?

R e i n h o l d.

Ma lähen pea ära.

L i i s a (ehmatan'd).

Pea? (Liigutatud.) Oh kahju!

R e i n h o l d.

• Miks nii?

Liisa.

Õhtuks tahtsin teile natuke värskaid kalu
keeta — ja —, Oh, ärge minge ometigi nii ruttu
ära, kulla pai herra!

Reinhold.

Kas sa saad ka minu pääle mõtlema, kui
ma ära olen?

Liisa.

Wäga tihti. Aga teie, kas teie ka minu
pääle saate mõtlema? — Oh ei küll wist mitte! Kui
külast wäljas olete, siis ei tea teie küll enam,
kes ma olen.

Reinhold.

Liisa — kas sa armastad mind?

Liisa (äkitselt).

Ei, — ei koguni mitte!

Reinhold (turwalt).

Liisa, oh Liisa!

Liisa (teeb ühe kniisu).

Seda ma ei tohi mitte teha. Ei tõeste mitte!
Aga — sest ajast, kui teie eila nii helde meie
wasta olite, tahaksin ma sagedaste nutta. Seda
aga ei tohi ma õe ja õemehe pärast ka mitte
teha. — Müüd olen ma kõige parem üksinda.
Ja kõik ei saa mulle tõeste enam siin nii meele
pärast olema, kui teie ära lähete.

Reinhold.

Kas oled minu wastu nii hää, kui õemehe
wastu?

Liisa (naeratab).

Jah. (Ohstab.) Aga — aga — —

Reinhold.

Aga?

Liisa.

Ja — aga — ma ei tea mitte õiete, kuda ma pean seda ütlemä. Ma olen oma õemehe wastu õige hää. — Ja teie wastu — teie wastu olen ma ka hää. Aga ta ei ole ometi nii — nii —

Reinhold.

Kas ja minu wastu wähem hää oled, kui oma õemehe wastu?

Liisa.

Ei, ei, ei! Ei mitte!

Reinhold.

Kas ja minu wastu enam hää oled?

Liisa.

Seda ma ei tea küll — aga — teist moodi see on. — Ja, aga ma pean weetruiusi ära wiima

Reinhold.

Liisa!

Liisa.

Nad ootawad kõik selle järele. Nad on juba palju heina tein'd ja neil ei ole midagi enam juua.

Reinhold.

Kui wanaks arwad ja mind?

Liisa.

Seda mina ei tea.

Reinhold.

Ets näe juba õige wana wälja?

Liisa.

Ha ha ha! Mäga küll, enne kui hallid juuksed saate!

Reinhold.

Liisa, mõtle ometi — kui ma hallid juuksed saan, siis ei ole keegi, kes mind armastab ehk minu eest hoolt kannab, mitte keegi!

Liisa.

See on liig kurb lugu ja mul on sest väga hale meel. Teie olete nii armuline ja peatsite siis üksi olema! — Kulla herra, kui teil hallid juuksed on ja kui te üksi olete, siis tulge meile ja mina ja minu õde tahame teid kõigest südamest armastada ja teie eest hoolt kanda ja teie peate ka selle hää istme koha ahju ääres saama, kus ikka õnnis ema istus.

Reinhold.

Kui sa wanem oled ja sul on mees, siis ei mõtle sa ammugi enam minu pääle.

Liisa.

Ma ei tahagi meest, kui teie meie juure lubate tulla.

Reinhold.

Säh, siin mo käsi!

Liisa.

Kuda nii herra?

Reinhold.

Ma tahan sind omale naeseks.

Liisa (ehmatah).

Oh mo Jumal!

Reinhold.

Ma ei nõua sult muud midagi, kui et sa mind armastad ja minu eest hoolt kannad, kui mul hallid juuksed on.

Liisa.

Oh, herra, see ei ole mitte võimalik! — Mina olen üks waene talutüdruk ja teie — suure mõisa omanik. Mul ei ole muud kui mo puh-
tad riidehilbukesed, wiis naela willu ja piibli-
raamat ühes mõne muu kasuliku raamatuga.
Oh herra, ma ei wõi sinna midagi parata, muud
mul tõeste ei ole. (Nutab.)

Reinhold (waimustatud).

See ei ole mitte nii. Rohkeste on Jumal
sinu südame wälja ehitanud. Sa oled palju
enam kui palju nõnda nimetatud linnapreilid
wõi mamslid ja oled ka palju targem kui nemad.
Sa oled ühe wõera keele ilusaste ja puhtaste ära
õppinud, aga kõige ilusam on, et sa jüisgi oma
sündimise-keelt ülemaks pead ja mitte nii ei tee,
nagu palju meie aja tüdrukuid teewad. Waewalt
mõistawad nad paar sõna wõeriti saksa keelt, jüis
häbenewad juba oma emakeelt rääkida, jätawad
oma seisuse maha ja jooksewad linna mõeldes
endid nüüd täis Saksad olewat, aga nad pole

muud kui Kadaka=Sakjad wõi hunts=hantsakad, kelle üle nii hästi iga enam haritud ja õppinud inime kui ka iga eht õiglane talumees, kes oma seisusele truults on jäänud, naerab eht weel paremine neid kahjatses, sest et nad nüüd muud midagi ei ole, kui õnnetud loomad, kelle süda rumalat uhkust täis on ja kelle mõtted muud ei ihalda, kui tühje asju ja uhkeid riided, kelle taha nad oma rajamata rumalust püüawad ära peita. — Sina aga jäid alandlikuks oma seisuse siise ja ei ajanud mitte niisugust uhkust taga — ja waata, see on ilusam ja parem, kui kõik uhked riided ja ammugi enam kui suur rikkus.

L i i s a.

Ma ei ole ka sugugi ilus, kulla herra.

R e i n h o l d.

Sa oled rahuduse ja julguse mo südamesse laulnud, kas tahad mind omale abikaasaks saada?

L i i s a.

Wäga häa meelega, armas herra. — Aga, kes siis õemest aitab? Ja hein peab weel tehtud saama.

R e i n h o l d.

Külap sellega toime saame. Sinu õemest aab nüüd minu kälimeheks; ma tahan teda aidata, nagu üks wend teist. — Ets ole nii?

L i i s a (sootseb usse juure; rõõmsalt).

Õemest, Mari! — (Sootseb jälle Reinholdi juure.)
Armas herra, ma pean nutma ja rõõmustama

ühes. (Läheb uste juure.) Oh ma wärißen rõõmu pärast. (Koputab uste külge.) Brits, Mari, tulge ometi warsti wälja!

Kuuesteistkümmes etteaste.

Endised. Pärn. Mari.

Liiša.

Mõtlege ometi, herra tahab mind kosida.

Mari (ehmatades).

Lüdruk, mis ja räägid!

Pärn (pahaselt).

Kas ja arust ära oled, sõge!

Liiša.

Jah seda ta tahab teha, ja mina ei ole tõeste teda jeks palunud — eks ole tõji, herra?

Reinhold.

Jah, sõber Pärn, mina tahan teie kättemehes saada; anna mulle jeks kät.

Pärn.

Diäh, taewafene!

Mari (istub maha).

Kulla herra, mis see on? (Tõuseb jälle üles).

Liiša.

Jah, armas herra, õemees peab oma sõna jeks andma; tema on mulle isa asemel olnud, seni kaua kui ema surinud on. Kulla pai õemees, ta lubab sulle abi anda heina-tegemiseks ja ka muul wiisil sind aitada. — Ütle jah. — Ma armastan teda wäga.

P ä r n.

Jah, jah! Jumala õnnistust tulgu sinuga
selle hää herra üle. (Reinholdile.) Tema on waene,
aga ta süda on kulda väärt.

M a r i.

Oh kui ema seda näeks!

R e i n h o l d (Eiisale).

Nende õiglaste inimeste nähes annan ma sulle
kät — ja oled minu pruut.

E i i s a

(teeb kniisu ja tahab Reinholdi käele suud anda, aga see ei lase).

Ma tahaksin teile hää meelega nelja silma
all midagi ütelda. (Pärn ja Mari astuvad tagasi).

E i i s a.

Ma hakasin teid juba eila armastama ja —
jätšin enist weefruusi meelega seie, et tagasi wõik-
sin tulla.

R e i n h o l d (tõrwale).

Oh seda õiglast südant, mis mingisugust
pettusest ei tea! (Kuiwatab rätikuga silmi; Pärn ja Mari
tulwad jälle.)

M a r i.

Teie nutate iše — see on liig!

E i i s a.

Oh armas herra, ma tahan teid kõigest wäest
armastada, teie eest hoolt kanda ja teile nii palju
rõõmu teha kui iial jõuan.

R e i n h o l d.

Mina sulle niisamuti. Ma tahan sind kätte
võtta kanda, teenrid peawad sul ees ja taga
sema ja ja pead südriided kandma.

Liisa.

Mitte nii, kulla herra, ma jõuan ise enese eest hoolt kanda ja ei ihalda ega tahagi siidiriidid, kui ma korrapäralised hilbud jõuan saada.

Reinhold.

Oh Liisa, sa oled palju parem ja targem kui mina. Jah, jää alandlikuks, siis saab ju käsi hästi käima.

Liisa.

Uga ma ei teagi veel, kuida teie nimi on.

Reinhold.

August Reinhold.

Liisa.

Eks ole tõsi, armas August, nüüd tohin teile ka „sina“ öelda?

Reinhold (liigutatud).

Muidugi, armas Liisa! — Mari, mine ometi ja kutsu minu õde ka seie! (Mari läheb, tuleb natuke aja pärast mamsliga tagasi.)

Seitmeistriksümnes etteaste.

Endised. Mamsel Triine.

Mamsel.

Noh, armas wend, mis soovid?

Reinhold.

See kaunis maatütarlaps saab minu abikaasaks, kas oled sellega rahul?

Mamsel.

Sa oled ju õige lustilik täna, armas wend. See on üsna kena nali.

Reinhold (hakkab Liisa ümber kinni).
See ei ole mitte nali, waid täis tõsi.

Mamsel (lõõb täcb kottu).
Wend!!

Reinhold.
Noh, õde, mis wiga?

Mamsel.
Aga, armas wend, niisugune umbkõsimine!

Reinhold.
Mis sest wiga, ega ma mõni süündin'd rüütli
sugu mees, kes oma sugu sellega kardaks solfiwat.

Mamsel (wihaseft).
Eine Bäuerin und arm dazu!*)

Reinhold
Woit! Ta mõistab jaksja keelt paremine kui
sina!

Mamsel (kohkudes).
Mis?

Reinhold.
Mõttele järele, mis ja ihe enne olid. — Glu-
tembed — neid wõib ta õppida. Tempa, kellest
palju linnamamslid täis on, ei pea ta tundma.

Mamsel.
Noh — ma wõin jo ära minna ja wõid
teha, mis sinu meelest häa on.

Reinhold.
Mine! Sinu süda ei ole nende hääde in-
meste kõrwas enam midagi wäärt. Ma ei ütle

*) Tehti keel! Talupoja tüdruk ja maene päälegi!

fulle muud midagi, sest et ma siud häbistada ei taha.

M a m s e l.

Nüüd peavad aga ka teised kuulda saama, mispärast ja seda ütled. Ma hoian kofku — jah, ja wotan kasu, aga mitte omale, sest kõigest mo warandusest peab üks kord üks kirik ehitatud saama. Säh, nüüd tead seda!

R e i n h o l d.

Kehwu inimesi käib küllalt kirikutes. Mita neid, siis teed enam, kui ühe hoone ehitad, mis küll sinu nime, aga ka auuahnust ja kõrkmeelt tuliwikusse kannab.

L i i s a.

Kas tema ei taha, et ja mind wõtad?

R e i n h o l d.

Küll ikka, mo Liisa! Aga ta ei tea' mitte, kuda ta siud peab armastama hakkama.

L i i s a (joofes mamsli juure).

Olge ometi ka minu wastu hää. See pole jo mitte minu süü, et ta mind tahab saada, õe ja õemehe süü ka mitte. See kõik tuleb ema õnnistusest, kes ikka ütles: „Kui ja õiglane oled, ei jäta minu õnnistus siud mitte maha ja ja, aad ühe hää mehe.“

M a m s e l.

Noh, ega ma ka teile koormaks ega tülikseks ei taha olla. Piiga — kuda jo nimi on?

Reinhold.

Mine ära! kiwiſt ſüdamega inimene! —
 Ehita kirik ja palu enesele jää! heldemat ja peh-
 memat ſüdant. Aga kõigi waeste ja hädaliste
 inimeste pandid peab ſee neitsi oma pulmapäewal
 ſo kääst wälja lunastama.

Mamsel.

Noh — üks kõiſ — ega ma teela — —.
 Kus tõld on? — Noh, Jumalaga, armas wend!
 (Läheb ära.)

Rahesasteistkümmes etteaste.

Endised ilma mamselita.

Reinhold.

Mo weri teeb ja ſüda ajab üle — ta läheb
 ja loeb oma rublaſid. — Siisgi räägime midagiſt
 muuſt. Loeme meie tundisid! (Annab Pärnale ja
 Marile fät.) Jääme meie alati hääts üks teiſe
 waſta. Rahesajaneljakümne rubla aſemel makſate
 mulle edaspidi 120 rubla renti ja ma tahan
 teid ka muul wiisil aidata.

Pärn ja Mari

(waatawad suure rõõmuga üks teiſe ſiis Reinholdi otſa).

Olge tuhandeks terve!

Liisa.

Semmes, kas tohin müüd ka ta kaela hakata?

Pärn.

Muusta teda!

M a r i.

Tee ta õnnelikuks!

L i i s a

(lähed Reinholdi juure ja hakkab ta kaela ümbert kiuni).

Ära pane mitte pahaks, kui ma so kaela hakkas ja enam ära ei tahaks minnagi. Sa oled nii helde, et meie seda sugugi ei ole ära teeninud. Meie oleme wae sed inimesed, kes sulle midagi ei suuda anda. Oh seda kahjust, et nii kehwa oleme!

R e i n h o l d.

Siin teie kirikus lajeme endid laulatada.

L i i s a.

Jah, ja küll siis külarahwas silmad pärani ajawad, kui seda kõik näewad!

R e i n h o l d (wõtab lilled).

Säh — waata nende lillede pääle. Loodus on oma sigitawa wäe nende üle wälja walanud, aga meie läheme tuimalt ja külmalt neist mööda. Liisa, sinu käest olen ma nad saanud, wõta nad pulmapärjaks jälle minu käest tagasi. (Paneb lille Liisa juustesse). Sitse nagu nemad, ice rõõmu nagu nemad ja jää, nagu ise ütlesid, oma lihtkorralisele ehtele truuks, kellega so wäljad seni ajani sind on ehitanud! Kümne aasta pärast, kui Jumal elu ja terwist annab ja sa minuga läbi nende wäljade käid, siis rõõmusta, kui sa neid lillesid näed ja mõtle: Sündimine ja rikkus ei tee mitte

inimese tõeste inimeseks, waid siidame, waimu-
ja meeleharidus.

P ä r n.

Sumal õnnistagu teid!

M a r i (suure rõõmuga).

Ma jookslen toon lapsed ka seie! (Dootseb ära).

(Wahetekk langeb. Dts.)

Mitmesugused näitemängud.

Tuletorn.

Üks kurblik näitemäng, kahes waatuses.
Hind 50 kop.

Arthur ja Anna

ehk

Wana ja uue aca inimesed.

Hind 20 kop.

Särane Mülk

ehk

Sada wafka tangusoola.

Hind 40 kop.

Oksjon!

Lugu waese rahwa elust.

Hind 20 kop.

Leppimine surmas

ehk

Kurb lugu kabe wenna wabel.

Hind 18 kop.

Heintali

laenukirjastu-koko

Kirjastu kirjand

Lugemisaeg 2. nädal

— kirjand 2. kirj

No 321